

KIRUNA

Information

Tio budord
för föräldrar

Insamling av
matavfall igång

Nya bostäder på
gamla skjutbanan

God jul och
gott nytt år!

Kulturbyggnader flyttas till nya stadskärnan

Ett fullspäckat nummer!

I din hand håller du det andra och sista numret av Kiruna Information för i år. Här berättar vi om flera av höstens och vinterns händelser. Läs ekonomichefens analys av det ekonomiska läget i kommunen på sidan 3. På sidorna 4-5 berättar Eva Lönnelid, som är chef för kultur- och utbildningsförvaltningen, om arbetet med en ny skolstruktur.

I oktober flyttades flera stora kulturbyggnader till den nya stadskärnan. Om det berättar kommunantikvarien Clara Nyström på sidorna 6-9.

I september hällde vårt kommunalråd Gunnar Selberg upp de första litrarna för Kirunas framtida badhus. Någon som älskar det nuvarande badhuset, men ser fram emot det nya är Henrik Larsson. Se hans BAD-tatuering och se illustrationerna av badhuset på sidan 10-11.

På sidorna 12-13 kan du läsa om arbetet med trädbanken, som genomförs av Tekniska Verken i den nya stadskärnan.

Socialförvaltningen satsar på kultur. De äldre har bland annat fått sjunga tillsammans med Nille från Kalix, som spelar en hel massa spännande och nästan bortglömda instrument, se sidorna 28-29.

Vi berättar också om världsarvet som går igenom vår kommun. Struves meridianbåge syns inte för blotta ögat, men är ett viktigt teknik- och vetenskaps-historiskt arv. En av punkterna i bågen ligger på berget Tynnyrilaki inte långt från Karesuando.

Slutligen har Kirunas nya kommundirektör Lennart Andersson skrivit ned sina tankar om det kommunala arbetet på sista sidan.

Trevlig läsning!

Följ Kiruna kommun på Instagram, YouTube och Facebook.

KIRUNA information ges ut av Kiruna kommun och delas ut till alla hushåll i kommunen.

Ansvarig utgivare: Lennart Andersson

Redaktör: Ulrika Isaksson

Kontakta redaktionen:

E-post: ulrika.isaksson@kiruna.se

Telefon: 0980-708 23 | **Växel:** 0980-70 000

Besöksadress: Kiruna stadshus, Kristallen Stadshustorget 1.

Postadress: Kiruna kommun, 981 36 Kiruna.

Redaktion: Ulrika Isaksson, Sofia Lagerlöf Määttä, Jenny Lindberg, Lisbeth Pekkari, Nadja Rundqvist, Kiruna kommun, Stina Johansson, Tekniska Verken, Emma Wodén, Kirunabostäder

Grafisk produktion: Krauz & Co
Omslagsbilden till Kiruna Information nr 2/2019 är tagen av Ulrika Isaksson

Ur innehållet nr 2/2019:

Kommunens ekonomi **sid 3**

Förändringar i skolan **sid 4-5**

Kulturbyggnader flyttades **sid 6-9**

Nytt badhus **sid 10-11**

En hållbar stad **sid 12-13**

Avtal om spillvärme **sid 14**

Bättre vatten **sid 15**

Nu flyttar vi in **sid 16-17**

Vett och etikett fastighetsägare **sid 18-19**

Tre nya konstverk **sid 20-21**

C/o Kiruna avslutas **sid 22-23**

Kirunabo säger tack **sid 24-25**

På turné i byarna **sid 26**

Triangelnskolans vann **sid 27**

Kultur på boenden **sid 28-29**

Tio föräldratips **sid 30-31**

Konstmuseet i norr **sid 32-33**

Världsarv i Karesuando **sid 34-35**

Struve i skolan **sid 36**

Bokfestival Ung **sid 37**

Barents Rescue **sid 38-39**

Notiser **sid 40-42**

Våra byar - Masugnsbyn **sid 43**

Kommundirektören har ordet **sid 44**

”Det här kommer vi att klara”

Sverige beräknas gå in i en lågkonjunktur, arbetslösheten ökar och skatteunderlaget och därmed intäkterna, sjunker. Även Kiruna kommun brottas med stora underskott i verksamheterna och har tvingats vidta åtgärder. Men ekonomichefen Gun Nilsson ser ljus på framtiden. ”Vår kommun har goda grundförutsättningar för en god ekonomi”, säger hon.

Text: Gun Nilsson och Ulrika Isaksson

Såväl Kiruna som övriga Sverige står inför stora utmaningar under kommande år särskilt när det handlar om befolkningens fördelning, storlek och sammansättning.

– Generellt är det så att Sveriges befolkning ökar med äldre och yngre personer, medan de i arbetsför ålder, 19-64, inte ökar lika mycket. I Kiruna och nationellt behöver vi arbeta mer med integrationen och få in nysvenskarna i samhället och på arbetsmarknaden för att täcka upp luckan, säger Gun Nilsson.

Kiruna kommun har under flera år genomfört stora investeringar både genom att utveckla och bygga nytt. Förskola, skola, sporthallar, friluftsanläggningar, fiber och bostäder har byggts. Gammal infrastruktur som vägar, vatten- och avloppsledningarna med mera har bytts ut, något som har medfört kostnader. Sida vid sida med stadsomvandlingen pågår alltså en stadsutveckling.

– I Kiruna har vi haft bostadsbrist under en lång tid vilket bromsat inflyttningen och kompetensförsörjningen. Vi ser att det kommer att ljusna under kommande år då fler bostäder blir inflyttningsklara. Vi har investerat stora belopp och lånat pengar, eftersom vi inte gjort nog stora överskott. Att byta ut infrastruktur och underhålla fastigheter måste utföras regelbundet så att det inte förstörs och kostar än mer, säger Gun Nilsson.

Kiruna kommun har alla klassiska grundförutsättningar för att lyckas. Flera stora investeringar och byggprojekt är i gång och stadsomvandlingen är inne i ett intressant skede. Människor vill flytta hit, det är låg arbetslöshet och under de senaste åren har kommunen haft ett födelseöverskott. Nu har ekonomiska åtgärder

Gun Nilsson, ekonomichef.

Med en positiv inställning går det att ta sig igenom det mesta. Kiruna kommun har de rätta förutsättningar för att klara av en lågkonjunktur enligt ekonomichefen Gun Nilsson. Foto: Ulrika Isaksson

vidtagits för att ge kommunen ett lugn att arbeta under 2020.

– Vi måste våga göra strukturella åtgärder, vilket innebär att det kommunala arbetet måste planeras för de framtida behoven och utmaningarna inom kompetensförsörjningen. Vi behöver anpassa oss efter de resurser som finns och se framtidens möjligheter.

Gun Nilsson anser att det är viktigt att effektivisera genom att digitalisera där det är möjligt och samtidigt våga släppa gamla arbetssätt. Under kommande år behöver strategier och övergripande processer ses över

för att kommunen ska kunna jobba systematiskt mot god ekonomi och hög kvalitet. Arbetet kommer bland annat bestå i att kommunen ska komma ned i sina budgetramar, jobba bort underskott genom att genomföra långsiktigt hållbara åtgärder.

– Det viktiga är att vi alla jobbar övergripande för kommunens bästa. Det finns bara en børs. Det kanske ser lite mörkt ut just nu, men alla möjligheter finns att göra någonting riktigt bra. Det här kommer vi att klara, men vi måste jobba tillsammans, säger Gun Nilsson. ■

Till våren kommer ett slutgiltigt förslag om ändringar i skolstrukturen.
Foto: Jörgen Medman

En skola i förändring

Under året har skolan genomgått en skolstrukturändring. Personal, vårdnadshavare och elever har fått lämna åsikter och förslag på hur skolan kan bli bättre. Till våren kommer det slutgiltiga förslaget på förändringar.

Text: Sofia Lagerlöf Määttä

Under 2019 startades processen Skola tillsammans, som är en skolstrukturförändring för att ta tillvara de gemensamma resurserna för framtidens skola i kommunen.

– Genom att se över skolstrukturen kan bland annat likvärdigheten ökas och starkare arbetslag kan bildas genom att ha behöriga lärare i samtliga

årskurser, säger Eva Lönnelid, som är chef för kultur- och utbildningsförvaltningen.

Syftet är att skapa en organisation som tar sikte på en ny skolstruktur i den nya stadskärnan. Nuvarande skolstruktur är inte anpassad till gällande styrdokument vad gäller språkval, hemkunskap samt betyg från årskurs 6. Vidare ska processen

öka samverkan mellan huvud- och skolbibliotek samt Kulturskolan och grundskolan.

– Vi har utökat elevhälsan och för in ett mer proaktivt arbetssätt. Vi ska även se över landsbygdens förutsättningar för att bedriva skola, säger Eva Lönnelid.

Personal och vårdnadshavare har under våren

och hösten informerats om processen och uppmuntrats till att lämna åsikter och förslag på hur en effektivare skolorganisation skulle kunna se ut i kommunen. Elever har involverats i processen utifrån ålder och förmåga. De har bland annat fått information via skolornas elevråd. Det centrala elevrådet för årskurserna 6-9 har jobbat med frågan i november och lämnat sina synpunkter till politiken.

Förslagen som lämnats till kultur- och utbildningsförvaltningen bearbetas och utreds om de är

genomförbara, bland annat med tanke på de enskilda skolornas förutsättningar. Ett slutgiltigt förslag arbetas fram i slutet av året för att presenteras och antas på kultur- och utbildningsnämndens sammanträde i februari, eller senast i mars 2020.

Eva Lönnelid, chef för kultur- och utbildningsförvaltningen.

– För mig är värdegrundsarbetet i skolan centralt. Med demokrati och mänskliga rättigheter som utgångspunkt finns goda möjligheter att skapa en skolmiljö som präglas av generositet och ansvarstagande. En trygg miljö är en förutsättning för elevernas lärande både socialt och kunskapsmässigt och i förlängningen för samhället i stort. Utöver det ska både barn och vuxna trivas och ha kul i skolan, detta gynnar innovation och utveckling. Vi ska givetvis använda oss av vår vackra natur och det som kommunen i övrigt erbjuder för att samverka lokalt, säger Eva Lönnelid.

– Vi genomför Skola tillsammans för att skapa en bättre arbetssituation för personalen och för att ge eleverna bättre förutsättningar för lärande. Det är ett stort förändringsarbete, men det är nödvändigt för att vi ska klara av vårt uppdrag på bästa sätt framöver, säger Annica Henelund, som är ordförande i kultur- och utbildningsnämnden. ■

Tidsplan för Skola tillsammans

- **Kvartal 2 2019.** Alla personal informeras om processen av ansvarig rektor.
- **Kvartal 3 2019.** Vårdnadshavare informeras under höstens första föräldramöte. Samtidigt meddelas på vilket sätt berörda kommer att kunna lämna åsikter i processen utifrån ålder och förmåga.
- **Kvartal 4 2019.** Förslagen lämnas till förvaltningen för bearbetning. I detta skede utreds också om förslagen är genomförbara bland annat med tanke på de enskilda skolornas fysiska förutsättningar. Slutgiltiga förslag arbetas fram och presenteras.
- **Kvartal 1 2020.** Slutgiltigt beslut tas på kultur- och utbildningsnämndens sammanträde i februari.
- **Kvartal 2 2020.** Förberedelser för ny skolorganisation.
- **Kvartal 3 2020.** Ny skolorganisation påbörjas.
- **År 2024** slutgiltigt skolorganisation med ny grundskola på plats i den nya stadskärnan.

Åtta kulturbyggnader i nya stadskärnan

- och fler är på gång!

Ett av husen i Gula raden på väg mot ny placering i den nya stadskärnan. Till vänster syns en av 16-rums arbetarbostäder som flyttades några dagar senare. Foto: Ulrika Isaksson

En flytt av värden, historia och minnen

I maj blev det klart vilka kulturbyggnader som ska bevaras genom flytt. Redan i början av oktober rullade de första sju till sin nya placering i närheten av Länsmansbostaden. Fler kommer att rulla under de kommande åren.

Text och foto: Clara Nyström

Den 20 maj 2019 tog kommunstyrelsen beslut om flytt av 31 kulturbyggnader. Beslutet föregicks av flera års arbete där Kiruna kommun, LKAB och Länsstyrelsen Norrbotten gemensamt tog fram ett förslag på vilka kulturbyggnader som ska flyttas och vart.

Byggnaderna ska ha höga kulturhistoriska värden, representera riksintresset och visa på olika stilar och uttryck. Arbetsgruppen tittade även på byggnadernas skick och konstruktion, flyttkostnad, när de behövde flyttas, var de skulle placeras, när detaljplaner skulle vara klara och byggnadernas nya funktion. En av dem som deltagit i arbetsgruppen är kommunantikvarien Clara Nyström.

– Att vi arbetat med de nya placeringarna är särskilt viktigt, eftersom det inte bara handlar om flytt av byggnader, utan egentligen av flytt av värde, historia och minnen. Särskilt byggnadsminnet Jerusalem tycker jag är ett bra exempel på detta. Det byggdes efter formen av en väg, men med åren har vägen försvunnit. Detta gör att byggnaden inte riktigt kommer till sin rätt och att de flesta ser den bakifrån. I den nya stadskärnan får den därför tillbaka sin väg. Eftersom solen spelar så fint på fasaden hamnar den även i samma väderstreck som nu, berättar hon.

Landströms, som byggdes 1911 och ligger på Föreningsgatan, flyttas om några år till den nya stadskärnan.

Av de 31 byggnaderna var det bråttom att flytta sju och därför gjordes det redan i oktober. Det var arbetarbostäder för LKAB, fyra 16-rums arbetarbostäder och de tre byggnaderna i Gula raden. Byggnaderna uppfördes så tidigt som år 1900. Flera av dem ska vara förtimrade vid kusten för att sedan ha plockats ned och satts upp i Kiruna. Det gjordes för att fort få bostäder i Kiruna och därmed förhindra att kåkbebyggelse skulle breda ut sig.

– Jag tycker det är roligt att dessa byggnader både var några av de första på plats i gamla stadskärnan och nu blir några av de första på plats i nya stadskärnan. Under arbetet med flytten kunde vi se att timret under var rödfärgat, vilket vi har anat. Kul att kunna se att det stämde.

För Clara Nyström har det varit särskilt viktigt att få med byggnader från stadsdelar som inte tidigare berörts av flytt, det vill säga SJ-området och nuvarande centrum.

– SJ har haft stor betydelse för stadens framväxt och är det största sammanhängande SJ-området i Sverige. Flera av byggnaderna i centrum har inte bara höga kulturhistoriska värden utan är även en del av vår vardagsmiljö och därför blir de extra viktiga.

Totalt är det 42 byggnader, som har eller ska flyttas i Kiruna. De första flyttades för två år sedan. LKAB ansvarar för alla flyttar utom för gamla brandstationen och gamla sjukstugan. Det är byggnader som kommunen äger och har verksamhet i.

– För den gamla brandstationen är den nya miljön särskilt viktig och kommer att bli lik dagens med en parkmiljö mellan staden och kyrkan, för att man från tornet ska ”hålla koll” på bägge delar, säger Clara Nyström. ■

31 nya byggnader

SJ-området

- Fem boställshus för arbetarfamiljer

Centrum

- Landströms
- Pekinghuset
- Cementgjutaren 1
- Kyrkoherdebostaden
- Frälsningsarméns hus
- Gamla sjukstugan
- Gamla brandstationen

Björkbacken

- Fem tjänstemannavillor
- Rundradiostationen

Övriga bolagsområdet

- Gula raden
- Jerusalem
- Fyra 16-rums arbetarbostäder
- Förmansbostaden B226
- Carl Westmans fyra egnahemsbostäder

Sedan tidigare beslutat:

- Vagntipparen 4
- Svedbergsska huset
- Kyrkan med klockstapel

Flyttade 2017

- Hjalmar Lundbohmsegården och B1
- Tre bläckhorn
- Arbetarbostaden B5
- Ingenjörsvillan

Maria Stålberg, som är projektledare för dokumentation av kulturmiljöer vid LKAB, och kommunantikvarien Clara Nyström är två av dem som jobbat fram vilka byggnader som ska flyttas. I bakgrunden syns den första Gula raden-byggnaden få sin nya placering. Foto: Marianne Nordmark

Byggnadsminnet Jerusalem uppfördes 1927 som ungarshotell för LKAB:s arbetare. Längs med högra fasaddelen gick tidigare vägen upp mot Hjalmar Lundbohmsvägen, i och med flytten kommer byggnaden att få tillbaka sin väg och placeras i ett gatuhörn.

De tre betjäningshusen längs Rälsgatan är uppförda 1910 och kännetecknas av frontespiser, kraftiga framspringande tak över entréer, utsirade vindskivor, små rundbågiga fönster och detaljer i panelen.

Gamla Brandstationen från 1909 är en av få bevarade brandstationer som uppfördes i trä i Sverige och är mycket speciell till sitt formspråk. Foto: Borg Mesch

Illustrationer: We Group

En oas för alla i kommunen

Med hela 10 300 kvadratmeter i två plan, 850 kvadratmeter relax och totalt 14 pooler blir Kirunas nya badhus en plats för rekreation för kommuninvånarna.

Text: Ulrika Isaksson

I slutet av september höll kommunalrådet Gunnar Selberg upp de första litrarna i kommunens nya badhus. Det var startskottet för bygget, som ska växa fram i den nya stadskärnan och väntas stå färdigt 2022.

– Det blir en mycket hållbar anläggning med höga energikrav och återvinning av all värme. Vi bygger i ett extremt klimat som gör att vi måste ta hänsyn till flera faktorer som vi normalt inte behöver tänka på. I slutändan ska det vara en personaleffektiv och besökaryvänlig anläggning, där alla ska känna sig välkomna, säger Mille Örnmärk, som är projektchef från We Group.

Det kommer bland annat att finnas en simbassäng med åtta banor, en hoppbassäng med sviktar och trampolin, två flexibla bassänger med hög- och sänkbar botten.

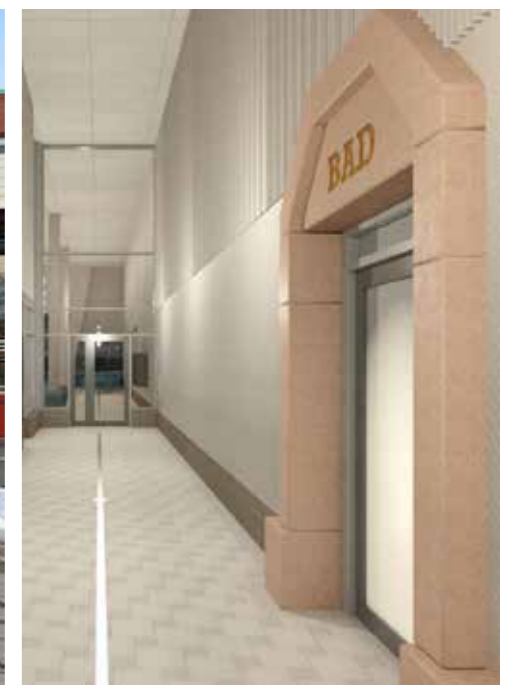
– Besökarna kommer att kunna ägna sig åt simundervisning och vattengympa, få sjukgymnastik och rehabilitering i varma bassänger. Vi kommer också att ha en familjedel med inspiration av lek, vågmaskin, rutschkanor, varma

Vid en pressträff i september höll kommunalrådet Gunnar Selberg upp de första litrarna som ska fylla bassängerna i det framtida badhuset. Totalt kommer bassängerna att innehålla 2,5 miljoner liter vatten. Med på bild är även Mille Örnmärk, projektchef, Mats Dahlberg, ordförande i styrgrupp nytt badhus, samt Marie Vågberg och Rasmus Fjällborg från Peab. Foto: Moa Strålborg

En hyllning till badet. Badvaktmästaren Henrik Larsson har jobbat på badhuset i 23 år. I somras tatuerade han in badskylten på sin underarm. "Jag gjorde det eftersom jag har jobbat här så länge. Det är mitt andra hem och skylten har alltid funnits där och det känns riktigt kul att den följer med till det nya badhuset. Vi i personalstyrkan ser verkligen fram emot att få jobba i det framtida badhuset", säger Henrik Larsson. Foto: Ulrika Isaksson

Skylt och portal till Kirunas första bad från 1913 följer också med till det nya badhuset.

delar, vattenfall och gigantisk stor avdelning för barn upp till tio år. Relaxen blir också stor. Den är bland annat riktad till personer i åldern 60 plus, säger Mille Örnmärk.

– Spektrat på verksamheten är från 0-100 år, säger Hans Fernström, som är chef simhallsbadet.

Omklädningsrummen kommer att vara allmänna och det kommer att finnas multiomkläd-

ningsrum med egen bastu. Tillgänglighetskraven är höga. Det kommer även att finnas en restaurang, bra personal- och teknikutrymmen.

– Det blir en oas för alla som bor i kommunen. Många kommer att känna igen sig i detaljerna, till exempel i portalen in till relaxen, mosaiken från nuvarande badhus och den öppna spisen från gamla stadshuset. Vi kommer att ha en bredare verksamhet. Dessutom är det en estetisk och

vacker byggnad. Det blir ett dragplåster i nya Kiruna, säger Hans Fernström.

– Det blir varmt och skönt året runt, även när det snöar, säger Mille Örnmärk. ■

Olika planteringsjordar testas utanför Kristallen för att se vilka som fungerar bäst för de olika arterna som ska växa där.

Så ska nya Kiruna bli grönare

För att skapa en attraktiv stadsmiljö behövs träd, blommor och buskar men idag är det till viss del glest med de gröna inslagen. Nu genomförs försök med planteringar av nya arter för att se hur de trivs i norr.

Text: Stina Johansson och Mattias Forsberg Foto: Mattias Forsberg

Utanför Kristallen testas nu tre olika planteringsjordar där träd och buskar har planterats, för att se vilka arter som trivs i de olika jordarna och vilka arter som överhuvudtaget slår rot och överlever i vårt klimat. Det är även intressant att

se vilka arter som kan drivas upp snabbt eftersom behovet av träd, buskar och andra växter kommer att vara stort de kommande åren när den nya, gröna stadsbilden skapas.

De tre planteringsområdena längst Malm-

Mats Eriksson, huvudprojektledare Tekniska Verken.

vägen bildar en fin allé ned mot Kristallen. Planteringarna som testas består dels av matjord men även av så kallad skelettjord vilket är knyt-nävsstora stenar blandade med höns gödsel. Det tredje området består av biokol som är en blandning av kol, matjord och höns gödsel. I provplanteringarna finns träd och buskar av olika sorter, även nya arter som annars inte växer och trivs här i norr. Det finns även träd som flyttats från andra platser i Kiruna, till exempel Kirunapoppel som tidigare vuxit vid pumpstationen i Luossavaara.

– Träd, buskar och växter i nya stadskärnan ska ge ett färgspel som sträcker sig från vår till höst. De ska vara i symbios med varandra och vara ett skådespel i olika naturfärger, säger Mats Eriksson, huvudprojektledare vid Tekniska Verken.

Trädbank förser stadskärnan med träd och buskar

Att ta vara på de växter och träd vi redan har är hållbart och en viktig del i stadsomvandlingen. Därför finns en trädbank vid skjutbanelområdet.

Sylvestristall.

Vit vresros Alba är en av buskarna.

Träd- och buskplanteringarna utgör en mindre allé längst Malmvägen.

Björkspirea. Bidrar med riklig färgprakt under hösten.

Växtförteckning

Träd

Kamchatkabjörk
Finsk rödbjörk
Sylvestristall
Kirunapoppel
Näverhägg
Nordhägg

Buskar

Häggmispel
Häckoxbär
Måbär
Alaskamåbär
Vit vresros Alba
Balkanbergstall
Björkspirea
Hängsyrren

Perenner

Ljung
Fjällsippa
Grönlandsfingerört
Blåtåtel

Michael Palo, direktör division norra LKAB, Carina Martinsson, avdelningschef ND LKAB, Thore Johansson, styrelseordförande Tekniska Verken och Jan Fjordell, vd Tekniska Verken var alla nöjda över att ha undertecknat det historiska avtalet som innebär att spillvärme från gruvan kan nyttjas i fjärrvärmeproduktionen under fyra månader per år.

Spillvärme från gruvan värmer Kiruna

Tekniska Verken har tillsammans med LKAB tecknat avtal om att nyttja spillvärme från gruvverksamheten under en större del av året än vad som tidigare gjorts. Från och med 2020 kommer huvudsakligen spillvärme att användas för fjärrvärmeproduktion under totalt fyra månader per år.

Text och foto: Mattias Forsberg

Det nya avtalet innebär ett stort grönt kliv för Tekniska Verken men även för hela Kiruna kommun. Fram till i dag har spillvärme från gruvan nyttjats för produktion av fjärrvärme vid tillfällen när det har behövts extra mycket effekt så som kalla vinterdagar eller vid underhållsstopp på värmeverket.

– Genom detta avtal är vår avsikt att nyttja spillvärmerna under en större del av året, inledningsvis från 15 maj till 15 september. Avtalet är starten på avvecklingen av avfallsförbränningen i Kiruna – det blir en milstolpe i Tekniska Verkens historia, säger Jan Fjordell, vd vid Tekniska Verken.

I det första steget kommer avfallsförbränningen att minska med cirka 11 000

ton per år. Detta innebär också att mängden koldioxid som släpps ut minskar med 4 500 ton, motsvarande cirka en tiondel av Tekniska Verkens totala koldioxidutsläpp.

Att kunna lägga om fjärrvärmeproduktionen till att i större utsträckning återvinna spillvärme från gruvdriften är viktigt både för Tekniska Verken och för LKAB. I första hand är det en viktig miljöresa som slutligen mynnar i ett grönare samhälle.

Avfallsförbränningen kommer i ett första steg inte att upphöra helt utan endast minska i omfattning. Inriktningen är att alla ska bli bättre på att källsortera och materialåtervinna. När matavfall, förpackningar och tidningar sorterats bort försvinner drygt hälften av avfallet.

Parallellt pågår arbetet med att hitta en lösning för det restavfall som återstår den dag som avfallsförbränningen upphör helt i Kiruna.

Stora investeringar skulle krävas för att kunna fortsätta med avfallsförbränning i framtiden och det skulle gå rakt emot Tekniska Verkens strategiska mål att vara klimatneutrala till år 2025. Även ekonomiska styrmedel som bland annat införandet av förbränningskatter påverkar framtiden för avfallsförbränningen.

– Ser vi på det här ur ett ekologiskt och ekonomiskt hållbarhetsperspektiv så är det alltid långsiktigt bättre att återvinna spillvärme från LKAB istället för energiåtervinning av avfall, säger Jan Fjordell. ■

Nya filter är första steget mot bättre dricksvatten

Vattnet är vårt viktigaste livsmedel men vi tar det gärna för givet. Att bara kunna vrida om kranen och fylla vattenglasen eller ta en dusch ser vi som en självklarhet. Men mycket arbete ligger bakom ett bra och säkert dricksvatten.

Text: Mattias Forsberg och Stina Johansson Foto: Mattias Forsberg

Vattenverket i Kiruna byggdes på 1960-talet och därför är det nödvändigt att i en första etapp byta ut de gamla filtren. Det innebär att drift och vattenförsörjning säkras men kvalitetsmässigt ger det inget bättre vatten inledningsvis.

– Det är stora och kostsamma investeringar som dock är helt nödvändiga för att säkra vattenförsörjningen i centrala Kiruna, säger Yvonne Niva, projektkoordinator på Tekniska Verken.

Märkbara förändringar sker dock i kommande etapper. Filterbytet som nu genomförs är en förberedelse inför den nya reningsprocessen med så kallad kemisk fällning och lamellsedimentering med kolfilter. Det är en reningsprocess som har testats på råvattnet i Kiruna och som har gett goda resultat i pilotförsöken.

Denna typ av rening innebär en så kallad tredje barriär, något som också är absolut nödvändigt i och med de klimatförändringar som vi står inför med bland annat ökad nederbörd, kraftiga värflöden och häftiga höstregn som gör att vi får ett grumligare vatten.

– I dag lever vattenverket på dispens eftersom vi bara använder klor och UV-ljus. Vi saknar en avskiljande barriär som vi skulle få med kemisk fällning, vilket är ett krav från Livsmedelsverket, säger Conny Snäll, processingenjör och biträdande projektledare Tekniska Verken.

2013 beslutade fullmäktige i Kiruna kommun att investera i vattenkvaliteten. Projekt och pilotförsök har sedan dess genomförts i flera omgångar och målet är att vara i hamn 2023. ■

Yvonne Niva, projektkoordinator och Conny Snäll, processingenjör och biträdande projektledare på Tekniska Verken arbetar med Kirunas vatten.

Så renas vattnet

Vid kemisk fällning tillsätts en kemikalie som gör att partiklar och humusämnen, det som färgar vattnet brungult, klumpar ihop sig eller flockas, som det heter på fackspråk. Sedan får klumparna sjunka till botten där de filtreras bort. Slutligen passerar vattnet ombyggda sandfilter som i dag använder kol för filtrering. Där tas dålig smak och lukt bort.

Vatten är vårt viktigaste livsmedel och ses ofta som en självklarhet.

Nina Midfjäll och Jesse Plas blir hyresgäster på Lerduvestigen.

Nu flyttar vi in

Från december till februari lämnar Kirunabostäder över nycklarna till 126 nyproducerade och nyrenoverade lägenheter. "Nu är det äntligen dags", säger Amanda Stålnacke, marknadschef på Kirunabostäder.

Text och foto: Emma Wodén

De nya bostäderna på Lerduvestigen vid gamla skjutbanan har planerats sedan 2016. En utdragen upphandlingsprocess, på grund av höga byggpriser, gjorde att projektet tog längre tid än beräknat men inflyttningsdatumet har under hela processen varit planerat till årsskiftet 2019/2020.

– Byggprojekt kan upplevas som en lång process innan man kommer fram till uthyrning och inflyttning, säger Amanda Stålnacke.

Men nu står snart de två hyreshusen, med fyra respektive fem våningar, färdiga för inflyttning och i mitten av december och i början av januari lämnar Kirunabostäder över nycklarna till totalt 68 nybyggda hem i nya Kiruna.

Renoveringsprojektet på Tallplan

5-6 innefattar både invändig och utvändigt renovering av två gårdar med 58 lägenheter som

tidigare hyrts ut som entreprenörsbostäder. Det här är etapp två av renoveringen på Tallplan där första etappen bestod av en utvändigt renovering av Tallplan 1-4. Nu har alla hus fått en rejäl uppräschning med nya fönster, fasader, entréer och större balkonger. Näst på tur är ombyggnation av parkeringsmiljön med nya garage, carportar och motorvärmplatser. Större delen av de nya hyresgästerna på Tallplan 5 och 6 flyttar in i mitten på december och ett hus blir inflyttningsklart i februari.

Nästa projekt för uthyrning är 62 nya lägenheter på kvarter 1 i nya stadskärnan. Uthyrningen påbörjas under våren 2020 och om ganska precis ett år kommer hyresgästerna att flytta in i sina lägenheter i nya Kiruna.

– Det är alltid roligt att kunna erbjuda lediga

De nybyggda husen vid gamla skjutbanan blir inflyttningsklara i mitten på december.

lägenheter på den ansträngda bostadsmarknaden i Kiruna, men det är förstås extra roligt att få släppa nya bostäder, säger Amanda Stålnacke. ■

“Jag kunde föreställa mig hur det skulle vara att bo här”

Namn: Anton Eriksson

Yrke: Tekniker

Hur bor du nu?

– I villa hemma hos mamma och pappa.

Flyttar till?

– En tvåa på 63 kvadratmeter.

Tallplan 5-6 har renoverats in- och utvändigt.

Tallplan 5-6

Antal lägenheter: 58

Storlek: 1-4 rum och kök

Inflyttning: december 2019-februari 2020

Varför valde du att söka lägenhet på nyrenoverade Tallplan?

– Jag har sökt det mesta som har varit ledigt. När jag fick tipset om lägenheterna på Tallplan var jag på visning och tyckte att det var fint. Jag kunde föreställa mig hur det skulle vara att bo här.

Vad ser du fram emot i ditt nya boende?

– Att få bo själv, sätta mina egna regler och bygga upp det som jag vill ha det.

Varför väljer du att flytta till hyresrätt?

– Det blir dyrt att ta lån för att köpa en lägenhet. Kanske blir man less och då är det enklare att flytta, man är inte lika fast i bostaden i en hyresrätt.

Anton Eriksson flyttar in i sin första egna lägenhet.

Renoveringen omfattar nya fasader, fönster, entréer, nytt tak och större balkonger.

Invändigt renoveras alla ytskikt samt att

lägenheterna utrustas med tvättmaskin och torktumlare samt diskmaskin i de större lägenheterna.

“För oss är det positivt att komma närmare naturen”

Nina Midfjäll flyttar från nuvarande centrum till naturnära läge vid gamla skjutbanan.

Namn: Nina Midfjäll

Yrke: Receptionist

Hur bor du nu?

– På Biblioteksgatan i en etta på cirka 28 kvadratmeter.

Varför valde du att flytta till gamla skjutbaneområdet?

– Jag bor mitt i centrum och måste flytta på grund av gruvbrytningens påverkan. Att det blev just skjutbaneområdet var för att det är det är nära till naturen, lite på sidan om men ändå centralt. Nu byter vi till en ny trea på 70 kvadratmeter så jag ser fram emot att det blir

nytt och fräscht att vi får mer yta att leva på.

Varför väljer du att bo i hyresrätt?

– Jag vet inte om det är så mycket till val, bostadsläget i stan är sen några år ganska kärtvt. I nuläget känns hyresrätt som det bästa alternativet.

Vad tycker du om att behöva flytta på grund av gruvbrytningens påverkan på nuvarande centrum?

– Det gör mig inte så mycket, för oss är det positivt att få komma närmare naturen samtidigt som vi får nära till nya stadskärnan.

Gamla skjutbanan

Antal lägenheter: 68

Storlek: 1-4 rum och kök

Inflyttning: december 2019-januari 2020

De nyproducerade lägenheterna är fördelade på två hus i fyra respektive fem våningar. Lägenheterna är i storlekarna 1-4 rum och kök där alla lägenheter har balkong och är utrustade med

tvättmaskin och torktumlare. De större lägenheterna har separat kyl och frys samt diskmaskin. I området finns även tillgång till bastu.

Ska du fixa på din tomt?

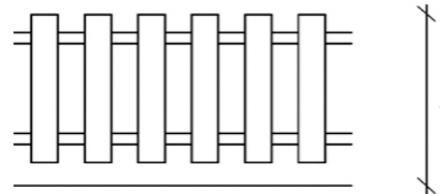
Glöm inte att kolla med grannen!

Vad gäller när jag ska göra en åtgärd på min tomt? Behöver jag grannens medgivande? Behöver jag söka bygglov eller marklov? Det är inte alltid så lätt att veta vad som gäller när man ska fixa på sin tomt. Här följer en information om de vanligaste åtgärderna på tomter tillhörande en- och tvåbostadshus. Om du vill ha mer information, kontakta bygglovskontoret eller besök boverket.se.

Text: Nadja Rundqvist

Markåtgärder

Om du ska utföra markåtgärder på din fastighet måste du alltid ta hänsyn till dina grannar. Schaktning och fyllning på en tomt kan påverka granntomterna. Det är viktigt att tänka igenom markarbetet noggrant först så att uppfyllnader inte skymmer sikt vid utfarter eller att en urschaktning orsakar ett ras. Oavsett vilken åtgärd du planerar, kontakta din granne om du bedömer att denne kommer att beröras. Tänk också på att det kan finnas ledningar och kablar i marken. Du som byggherre är ansvarig för att dessa inte kommer till skada. Inom ett område med detaljplan behöver du marklov om du vill ändra markens höjdläge avsevärt, mer än en halv meter. Kontakta bygglovskontoret om du är osäker på om lov behövs.

Staket får vara max 1.20 meter över mark. Illustration: Kiruna kommun

Staket

Ett vanligt staket kräver vanligtvis inte bygglov. Vad är då ett vanligt staket? En riktlinje är att staketet ska vara genomsiktigt till 50 procent och att det får vara maximalt 1,20 meter över mark. Om du planerar för ett staket i tomtgräns bör du fråga din granne om denne

godkänner placeringen. Om grannen inte ger sitt medgivande rekommenderar bygglovskontoret att staketet placeras så att det lätt kan underhållas från den egna fastigheten, cirka en meter in på den egna tomten brukar vara lämpligt. Ett staket bör också anpassas till trafiksäkerhetskrav och siktförhållanden om det är placerat vid utfarter från tomter eller i gatukorsningar.

Buskar och häckar

Du behöver inget lov för att plantera buskar och häckar. Om du planerar för en häck i tomtgräns gäller samma råd som för ett staket – fråga din granne först. Om ni är överens om att tillsammans sköta häcken från era respektive fastigheter är det bara att plantera. Om grannen inte vill ha en häck rekommenderar

Kolla med grannen innan du planterar häckar eller träd. Illustration: Kiruna kommun

bygglovskontoret att häcken planteras så att den lätt kan underhållas från den egna fastigheten. Ungefär en halvmeter in på den egna tomten är ett lagom avstånd. Om du planerar för en större buske eller träd är två meter in på den egna tomten en bra riktlinje. Buskar och häckar kan skymma sikten för trafiken. Det kan därför vara lämpligt att försöka hålla växtligheten låg till exempel vid utfarter från tomter eller i gatukorsningar.

Altan

Om du planerar för en altan till ditt en- eller tvåbostadshus kan du behöva bygglov. Det beror på hur du vill bygga och var din fastighet ligger. Ett vanligt trädäck i marknivå kräver oftast

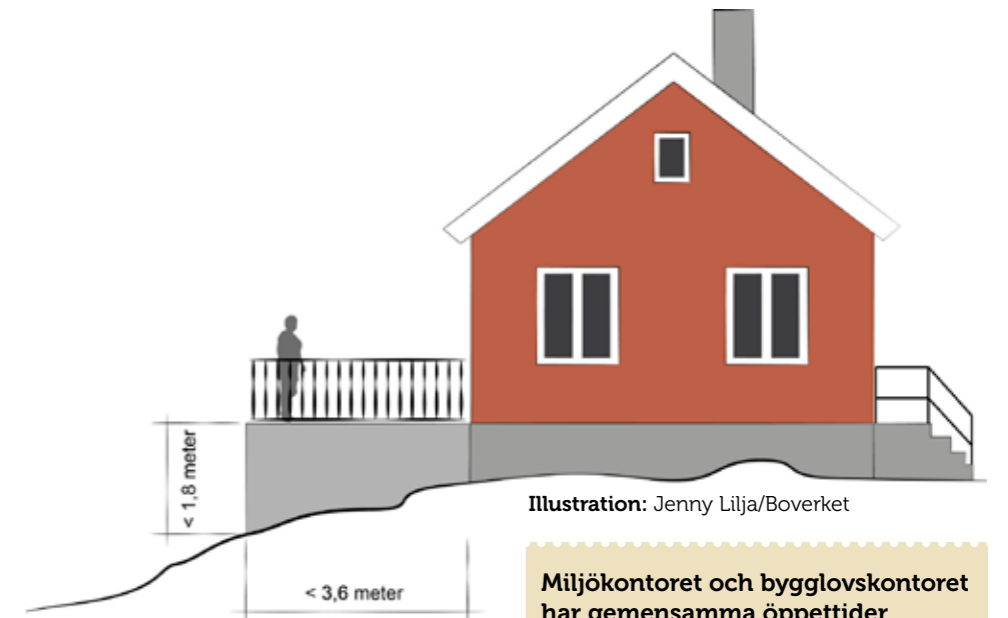

Illustration: Jenny Lilja/Boverket

Miljökontoret och bygglovskontoret har gemensamma öppettider

Måndagar	09.00–12.00
Tisdagar	09.00–12.00
Onsdagar	12.00–15.00
Torsdagar	14.00–17.00
Fredagar	08.00–11.00

Om du kommer in till oss under dessa tider garanterar vi att expeditionen har öppet så att vi kan hjälpa dig med just dina frågor. Om du vill träffa en miljöinspektör, en livsmedelsinspektör eller en byggnadsinspektör för rådgivning rekommenderar vi dig att boka en tid.

Ring eller maila oss för att boka!
Telefonnummer: 0980-701 40
E-post: bygglov@kiruna.se, miljo@kiruna.se

inte bygglov, däremot kan bygglov behövas om altanen räknas som en tillbyggnad eller om den ändrar byggnadens yttre utseende avsevärt. Detta blir oftast aktuellt när altangolvet får en viss höjd över marken, speciellt när altanen byggs på sluttande mark. Du kan också behöva bygglov om din fastighet ligger inom ett område som är särskilt värdefullt från exempelvis historiskt eller kulturhistoriskt perspektiv. ■

Vill du vara med och bidra till konstverket?
 Maila en bild på ditt förslag till ettforeochettefter@kiruna.se
 Mer information om projektet på kiruna.se/konstverk

Michael Johansson samlar in föremål till sitt pågående konstprojekt Ett före och ett efter, som ska stå på Stadshustorget.

Konsten växer i Kiruna

”Kiruna befinner sig i en fantastisk tid av utveckling och kommunens ambition med konstnärlig gestaltning föder kreativitet, ger dynamik och karaktär till vår stad”, säger kultursekreteraren Malin Rolund.

Text: Malin Rolund

Vid ny-, till- och ombyggnationer av kommunala byggnader samt vid anläggning av ny offentlig utomhusmiljö tillämpas enprocentsregeln, som innebär att en procent av ett investeringsprojekts kontraktssumma avsätts till konstnärlig gestaltning. Detta gör att kommunen har fått och kommer att få flera nya konstverk. Tre fristående projekt har blivit verklighet tack vare detta konstnärliga handlingsprogram. ■

Det här är konstnärlig gestaltning

Konstnärlig gestaltning kan beskrivas som ett beställt offentligt konstverk, där en yrkesverksam konstnär skapar ett konstverk som passar väl ihop med den offentliga platsen. Det handlar alltså om platsspecifik konst som för det mesta är fastmonterad i byggnaden eller marken. Konstverket kan även bestå av olika tekniker såsom ljud, video eller ljus.

Ett övergripande syfte är att den offentliga konsten ska berika människor och platser. Genom att engagera och stimulera fritt tänkande ska konsten bjuda in till samtal och möten. Den offentliga konsten ska vara lättillgänglig och skapa attraktiva mötesplatser och fungera varumärkesstärkande för kommunen. Konstverket ska vara anpassad till den aktuella målgruppen.

Luossvaaraskolans matsal: Ombyggnation

Konstnär: Kristina Nilsdotter

Konstverk: Motiven är apor av olika arter: schimpans, silkesapa, lejonamarin, gorilla och två ekorreapor, som passande nog äter äpplen, med följande titlar: Gorilla, Lejonamarin, Ekorreapor och äpplen, Silkesapa, Hur länge ska vi vänta?

Om konstverket: Konstverken, alla från 2019, som ska placeras i Luossavaaraskolans matsal är fem till antal (sex delar), men i en bra konstellation passar de ihop och kan ses som ett. Materialet är lackerad blyerts och vattenbaserad färg på kontursågad MDF samt en liten gjutning i målad polymergips. Jag är speciellt glad över att Kiruna kommuns inköp kom till efter att skolbarnen hade rådfrågats, och jag hoppas att aporna nu blir ett omtyckt inslag i barnens skolmiljö.

/Kristina Nilsdotter

Foto: Stefan L. Andersson

Matojärvi islada: Tillbyggnation/omklädningsrum

Konstnär: Anders Skoglund

Konstverk: Tid för fritid

Om konstverket: Konstverket är utfört i järn och har formen av ett stort hjul där navet ser ut som ett urverk med kugor och drev, men där finns också detaljer som man normalt inte hittar i en klockas innandöme. De inre plattorna som navets mekanik är fästa på har också olika ord instämplade som inte hör till någon specifik gren, utan får anses vara allmänna i idrottens värld.

I Hjulets ytterkant springer, hoppar och stakar sig idrottare fram i ett ändlöst maratonlopp. Figurerna är stilistiska och för ibland tankarna till hållristade dito. Majoriteten av figurerna är djupt inbegripna i många av de sportgrenar som historiskt utövats på Matojärvi.

I övrigt finns en del andra symboliska inslag. En platta med många små kuglar på till exempel, där det står skjutsning/hämtning, får illustrera den ibland komplicerade logistik som krävs för att få de unga idrottarna till sina respektive idrotter. De två snöflingorna får symbolisera det geografiska faktum att idrottsplatsen ligger på ett ställe i landet där vädret ofta är en faktor för utövarna.

/Anders Skoglund

Kristallen, stadshustorget: Pågående projekt

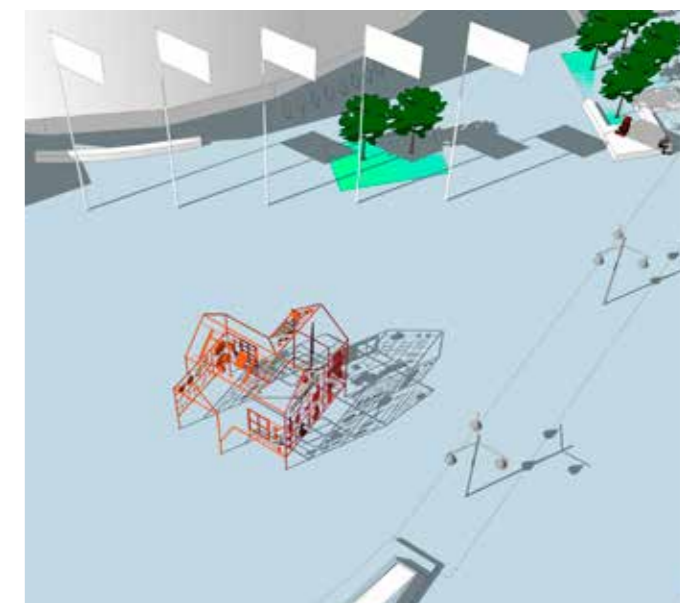
Konstnär: Michael Johansson

Konstverk: Ett före och ett efter

Planerad invigning: Hösten 2022

Om konstverket: En flytt har ett före och ett efter. Så har även stadsomvandlingen. I mitt konstverk till stadshustorget vill jag genom att ta utgångspunkt i tiden före, skapa en bild av det som ska komma. Grundidén är egentligen ganska enkel. Att illustrera ett hem med hjälp av fysiska exempel av det liv vi levte. I och med husformen vill påminna om att det är invånarna som utgör stadens identitet, och mycket av utmaningen ligger ju i hur man kan visualisera just ett folks identitet med hjälp av deras minnen. Det är också viktigt att samtliga delar av staden representeras i verket. Att både den samiska kulturen, den tornedalska befolkningen och de nyinflyttade blir synliga. Det är därför jag nu vill interagera med personer som på olika sätt representerar stadens mångfald. Och jag hoppas både lyckas visa på föremål som bär på en längre historia, och nyare objekt som representerar Kiruna i dag.

/Michael Johansson

Emma Graméus och Tone Hamlin har jobbat med projektet c/o Kiruna. Foto: Marianne Nordmark

”Det finns stolthet så att det nästan svämmar över”

För två år sedan drog projektet c/o Kiruna igång. Sedan dess har Navet hunnit bli en välbesökt plats av såväl kommuninvånare som turister och företagare. Nu närmar sig projektet sitt slut. Tone Hamlin och Emma Graméus sammanfattar åren i lokalen i centrala Kiruna.

Text: Emma Graméus

Syftet med c/o Kiruna har varit att skapa attraktivitet i nuvarande centrum och samtidigt vara en testplattform för aktiviteter som kan utveckla den framtida stadskärnan. Navet har blivit en levande samlingsplats.

– Redan innan projektet föddes fanns ett behov av en samlingsplats i centrala Kiruna. Men exakt vad lokalen skulle fyllas med var länge oklart, vilket också blev en av projektets uppgifter att undersöka, berättar delprojektledaren Emma Graméus.

Trots en trög start med diverse problem i lokalen har den hunnit bli ett uppskattat inslag.

– Det är en utmaning i att hålla liv i en centrumkärna som ska avvecklas. Det påverkar företagen och boende. Många tomma lokaler fanns innan projektet och tanken var att skapa en utveckling i avvecklingen och dra lärdomar för det nya, säger Ann-Christin Samuelsson, som är initiativtagare till projektet och tidigare tillväxtchef vid Kiruna kommun.

Projektet har genomfört en blandning av aktiviteter, allt från initiativet Hjärtat i byn där projektledarna tillsammans med landsbygdsutvecklarna lyfte kärleken till byn i stadskärnan till vetenskapsluncher och andra arrangemang.

– Det är här många är under vardagarna även om de egentligen har hjärtat i byn. Första omgången var det Vittangi med omnejd som var i fokus och det blev så lyckat att det i skrivande stund planeras att genomföras på nytt. Vi har dessutom haft Vetenskapsluncher för att lyfta den kompetens och forskning som finns här. I höstas arrangerade Rymdgymnasiet Astronomins dag & natt i lokalen tillsammans med övriga rymdaktörer, säger Emma Graméus.

Stadsomvandlingen har också fått ett stort utrymme, både i form av föreläsningar från LKAB, stadsguiderna och kommunantikvarien. Stadsguiderna har haft en tät samverkan med projektet eftersom de många gånger startat sina turer vid den stora modellen av Kiruna som stått i mitten av Navet.

Ett särskilt fokus har legat på kulturella och kreativa näringar. Lokala företag har intervjuats och deltagit i projektets aktiviteter där de bidragit till flera olika koncept, idéer och diskussioner om en gemensam plats för kreativa utövare. Att verka tillsammans och att hjälpa varandra är tydliga behov.

– Jag ser i mina möten med företagarna en stor vilja och potential för samarbete och utveckling. Det finns en kraft och vilja att skapa spännande fusioner över branschgränserna mellan den kulturella och kreativa näringen och andra näringar, säger projektledaren Tone Hamlin.

– Mitt mål har varit att etablera begreppet Kirunakraften och att vi tillsammans med

C/o Kiruna har tagit fram en metodbok tillsammans med Sigmar metodbyrå för att visualisera och presentera projektresultaten.

andra skulle locka fram den mentala styrkan och kreativiteten som finns här. Jag vågar nog påstå att vi har lyckats. Kanske inte just med ordet - men känslan finns definitivt! Det finns driv, engagemang och stolthet så att det nästan svämmar över. Det jag saknar är en gemensam strategi och mål att sträva mot tillsammans, något som vi förhoppningsvis kan lyckas med genom att jobba vidare med platsvarumärket, säger Emma Graméus.

– Jag håller med Emma om avsaknaden av en gemensam strategi framåt. Vår vilja och mål i projektet har varit att skapa något som ska betyda något för framtidens Kiruna, hur vi arbetar med varumärket, hur vi samverkar inom näringslivet och hur vi arbetar vidare för att alla Kirunabor ska bli stolta ambassadörer för vår stad, säger Tone Hamlin.

Utveckling av den digitala värds-kapsutbildningen

Nylanseringen av den digitala värds-kapsutbildningen är ett samarbete mellan Kiruna Lappland, LKAB och Kiruna kommun. Grunden i utbildningen gjordes 2012-2015 då Kiruna var en av de fem utvalda destinationerna i Tillväxtverkets projekt Hållbar destinationsutveckling. Nu är bland annat informationen om stadsomvandlingen uppdaterad. Alla intresserade får nu också tillgång till utbildningen under en testperiod.

Varumärket Kiruna som stad

Ett av projektmålen har varit att ta fram en gemensam kommunikationsplattform för

Kirunas stadskärna som plats, vilket gjordes i samarbete med företaget Kairos future. Arbetet skedde i flera steg. I tävlingen ”Hur ser din bild av Kiruna ut?” fick Kirunaborna fyra frågor. De två mest kreativa vinnarförslagen fick ta emot pris under invigningen av Kirunafestivalen. I nästa steg gjorde Kairos future en grundlig undersökning på omvärldens bild av Kiruna genom att analysera sociala medier. De två bilderna jämfördes sedan i en GAP-analys för att se vad som var gemensamt och vad som skiljde dem åt. Resultatet visade att mycket få personer lyfte stadsomvandlingen eller gruvan, något som är mycket närvarande i Kirunavardagen. Likaså var rymden och kreativa och kulturella näringar anonyma. I stället låg största fokus på närheten till naturen och en stark träningslust. Resultatet visar att Kiruna kan ses som ett base camp - en plats som besökare och invånare utgår ifrån för äventyr och aktiviteter.

Metodbok och stolthetskonferens

Alla idéer har dokumenterats och sammanställt i en metodbok tillsammans med Sigmar metodbyrå, för att jobbas vidare med och förhoppningsvis användas i den nya stadskärnan. Några av idéerna kommer dessutom att lämnas över direkt för vidare arbete hos bland annat Kiruna Lappland och Stadsliv.

Projektet anordnade även konferensen Heja Kiruna 6-9 november. En spridningskonferens som kallades stolthetskonferens för att lyfta kärleken och stoltheten till Kiruna. ■

Projektet startade 2018 och avslutas under våren 2020.

Projektet finansieras av Kiruna kommun, LKAB, Sparbanken Nord och Region Norrbotten.

Se www.hejakiruna.se för mer information + nedladdning av metodboken.

Tack till alla er som bidragit!

Kanske gick du genom centrum under sommaren 2018 och såg den färgsprakande cykelverkstaden Cykelcity och erbjöds hjälp att laga en punktering av feriearbetande ungdomar. Du kanske har hört talas om föreningen Play Hub där spelintresserade har fått en ny arena att spela ihop? Eller själv deltagit i Mat & Prat som under våren 2019 arrangerade studiecirkel med gemensam matlagning på butikens matsvinn? Allt detta, tillsammans med en uppsjö av andra initiativ, är delar av resultatet från projektet Kirunabo - Social Innovation Lab.

Text: Emma Jonsson

Det finns stora förväntningar och möjligheter i utvecklingen av den nya stadskärnan Syftet med projektet har varit att undersöka vilka slags nya mötesplatser som behövs i Kiruna i dag, så att fler Kirunabor känner sig inkluderade i stadsbilden och samhället vi tillsammans skapar. Projektet har arbetat med medskapandeprocesser som gett en möjlighet att påverka stadens utformning ur ett medborgarperspektiv, för att stödja social hållbarhet i arbetet med stadsomvandlingen.

Genom projektet har vi gett nycklar, verktyg och stöttning så att individer, själv eller i grupp, har kunnat skapa sina egna platser och gemenskaper utifrån ett gemensamt intresse, som till exempel odling, matlagning och musik. Det gemensamma intresset är det "sociala klistret" som gör att människor möts och får något att prata om eller göra tillsammans,

oavsett vilka de är. Det sociala klistret bidrar till att ensamhet och utanförskap bryts och ger trygga sammanhang i tillvaron, vilket är helt vitala funktioner för att vi människor ska känna tillhörighet och glädje i livet.

Vårt undersökande arbete i att testa hur nya mötesplatser kan uppstå, avslutas nu i december. Men tankarna, processerna och initiativen lever vidare i olika former och fortsätter att förgylla livet här. Vi är stolta över att projektet har bidragit till ett mer hållbart samhälle och att vi tillsammans lyft på locket till kraften av social innovation.

Vi, Emma och Samir, vill hylla alla som medverkat, deltagit och bidragit. Till dig som vill, tror och känner för Kiruna: TACK för att du gör den här platsen till vad den är. ■

kirunabo^o

Det här är Kirunabo - Social Innovation Lab

Pågått december 2017 - december 2019
Finansierats av Vinnova och Kiruna kommun

Projektleddare - Emma Jonsson
Processledare - Samir Mujagic
Utvärderare från Umeå universitet - Sanna Bergman

Skattkistor, engagemang och goda relationer

Under hösten har representanter från kommunen åkt på turné i byarna för att träffa eldsjälar och föreningsfolk. Här berättar handläggaren Sofia Lagerlöf Määttä om sina intryck från resorna.

Text och foto: Sofia Lagerlöf Määttä

Kunskap, engagemang och empati, är något som vi alla behöver. Det är också något som kan föras över från person till person och växa sig starkare i grupp.

Detta blev påtagligt för mig under höstens resor genom kommunens östra delar med mina kollegor Lennart Lantto, kommunantikvarien Clara Nyström och kultursekreteraren Malin Rolund. Lennart Lantto har genom åren knutit kontakter och hjälpt kommunens föreningar på olika sätt. Kontakter som är värda att vårdas. Därför åkte en delegation från kommunen på turné för att träffa föreningsrepresentanter och eldsjälar som får saker att hända.

Kiruna kommun har mycket fina idrottsanläggningar, som används till både fritidsaktiviteter, skolidrott och kulturarrangemang. Det finns ståtliga hembygdsgårdar som vårdas av hembygdsföreningar. Det finns också många fina leder i byarna, exempelvis mellan Idivuoma och Mertajärvi. Vilket naturskönt elljusspår!

I samlingslokalerna hålls möten, aktiviteter och fester. Ett fint exempel på ett möte över generationsgränserna tog vi del av i Karesuando. Där har hembygdsföreningen gjort en almanacka med bilder och recept på lokalt förankrad mat som tagits fram i ett kunskapsöverförande projekt. Vi har fått se fantastiska platser,

Sofia Lagerlöf Määttä, handläggare.

byggnader och kulturminnen som möjligen fallit lite i glömska eller är vilande i väntan på att återupptäckas. Att ge sig ut på upptäcksfärd i kommunen och stöta på Laestadius trädgård, ståtliga stenvälsbroar, världsarv och

Jan-Ola Rovik är en av eldsjälarna, här framför Idivuoma fritidsförenings lokal.

bruksmiljöer från förr är som att gå på skattjakt genom kommunens historia.

En eldsjäl kan skapa stordåd, men en grupp eldsjälar kan få det att leva vidare. Som en av det äldre gardets föreningsmedlemmar vi mötte uttryckte det "nya kvastar sopar bättre än gamla". Vi yngre generationer har en krattad manège att kliva in i och även om den bjuder på utmaningar kan vi tillsammans göra underverk. Allt för att skapa goda relationer, aktiviteter och gemenskap i vår kommun, byarna och stadskärnan tillsammans.

Lennart Lantto lämnar efter sig ett arv av goda relationer, samarbeten och genomförda projekt. Att ta vidare hans engagemang och kontaktnät känns berikande. Kiruna kommun kan bistå som bollplank för idéer, förmedla kontakter och tillhandahålla olika föreningsstöd- och bidrag, men det viktigaste är att det finns engagerade

människor som får saker att ske i kommunen.

Svappavaara, Parakka, Vittangi, Lannavaara, Soppero, Idivuoma, Mertajärvi, Karesuando, Kuttainen, Suijavaara, Saivomuotka, Masugnsbyn och Lainio har den lilla delegationen hunnit med att besöka. Många spännande möten, diskussioner och funderingar har lyfts fram i dessa byar. Nu står byarna i kommunens västra delar på tur och jag ser fram emot att besöka dem. Det finns mycket att lära sig av generationen näst ens egen, jag ska ta tillfället i akt att fylla på kunskapsbanken nu när tillfälle bjuds. ■

Vid frågor, funderingar och förslag går det bra att kontakta kultur- och utbildningsförvaltningen på telefon: 0980-705 51, e-post: kultur-utbildning@kiruna.se

Läs mer här: kiruna.se/foreningsliv

Klass 9 på Triangelskolan satsade på trä - och vann!

Klass 9 på Triangelskolan kammade hem en av fem regionvinster i Entreprenörskampen, som under hösten engagerat 200 skolklasser på högstadieskolor över hela landet.

Text: Maria Carlén Foto: Linda Zakrisson och Ingegerd Tuveberg

Eleverna ville med sin affärsidé minska plastanvändningen och ersätta den med trä. Resultatet blev egentillverkade produkter i form av till exempel smörknivar och skärbrädor.

Som en av fem klasser i hela Sverige hade de chansen att vinna hela tävlingen. Så blev inte fallet, men förutom äran att komma i topp fem, vann eleverna 10000 kronor till klasskassan.

Den nationella tävlingen för årskurs 7 till 9 där elever både tränas och tävlar i att vara entreprenörer, och som nu har genom-

Sigrid Selberg, Tindra Eriksson Ekepil, Tilda Johansson, Johanna Haapalahti och Linn Stålnacke fick pris i Entreprenörskampen.

förts för andra året, arrangeras av Kungliga ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) och STARTcentrum. Under två dagar får eleverna möjlighet att skaffa sig kunskap kring entreprenörskap och företagande, arbeta kreativt och komma på egna affärsidéer. Affärsidéer som praktiskt testas för få en känsla och inblick i hur det är att vara entreprenör.

– Vi vill skapa förutsättningar för fler att bli entreprenörer. E-kampen är ett sätt att tidigt ge ungdomar det självförtroendet, säger Johan Carlstedt, som är projektledare på IVA.

Att det fungerar bekräftas av eleverna i Kiruna som arbetat med det vinnande konceptet Wood for the nature.

– Vi har lärt oss hur det är att ha eget företag och tjäna pengar. Det var väldigt roligt, säger de.

E-kampen har genomförts som ett samarbete mellan alla ämnen och alla lärare på högstadiet. Eleverna arbetade schemabrytande under två dagar med tillgång till salar och lärare i trä, textilkunskap, hem- och konsumentkunskap, musik och teoretiska ämnen.

De fem regionfinalisterna i E-kampen presenterades löpande under oktober.

Juryn gav klassen regionvinsten med motivering:

Med en tydlig affärsidé där entreprenörerna spinner på dagens plastdebatt har företaget lyckats med sina planer - från ritbord, via produktion till lyckosam försäljning. Deltagarna har reflekterat kring sina lärdomar och vad de tar med sig.

Gör som Wood for the Nature - Välj trä för en hållbar framtid! ■

Kontakt:

Christina Karinen Sturk, rektor Triangelskolan
070-207 73 42
christina.karinen-sturk@kiruna.se

Mia Carlén, Projektledare E-kampen
0708-82 63 67
Mia.carlen@ekampen.se

Läs mer om utbildningskonceptet och tävlingen på ekampen.se

Signhild Stenmark, Margot Eriksson och Signhild Paulsson sjöng tillsammans med Nille och Margareta vid deras besök i Kiruna.

Musikaliskt besök på Rosengården

Under en vecka i november besökte Nille och Margareta äldreboenden och skolor i Kiruna kommun från Karesuando till Kiruna C. De bjöd på sånger, berättelser och ovanliga instrument på svenska, finska och meänkieli.

Text och foto: Jenny Lindberg och Ulrika Isaksson

Vid framträdande på stadsbiblioteket spelade Nille på det ovanliga instrumentet psalmodikon. Den har bara en sträng som traditionellt var tillverkad av en fårtarm. Psalmodikon uppfanns samtidigt som den första gemensamma psalmboken kom ut 1819.

Mysigt på Rosengården.

Signhild Stenmark, Margot Eriksson och Signhild Paulsson sitter förväntansfulla kring ett av borden på Rosengårdens äldreboende i Kiruna. Fler och fler samlas i rummet. Nu ska de få sjunga fina gamla visor tillsammans med Nils-Erik Olofsson, eller Nille som han kallas, och Margareta Johansson. Nille och Margareta har tagit fram sina instrument och undrar vad de som samlats i rummet vill sjunga. De bestämmer sig för Metsäkukkia. Sängen drar igång och glädjen går inte att ta miste på. Att få sjunga tillsammans betyder så mycket.

– Det är väldigt roligt att konserten kommer till vårt boende, säger Signhild Stenmark.

Som en del av Kulturarv 2019 har Kiruna kommun som förvaltningskommun för finska, samiska och meänkieli fått medel att bjuda in

Nille till samtliga äldreboenden och vissa skolor i kommunen.

Tillsammans med Margareta på cittra väcker Nille minnen till liv. De sjunger allsång på flera språk och visar upp instrument som nästan glömts bort av omvärlden. Nilles första instrument är nyckelharpan och han har flera exemplar med sig av den.

– Nyckelharpan föddes i kyrkliga sammanhang för 600-700 år sedan. Man kan i många kyrkor se bilder på änglar som spelar på harpa. I dag används instrumentet mest till att spela danslåtar, som i dag här hos er på Rosengården, säger Nille för publiken.

Kvinnorna runt bordet stämmer in i nästa allsångsvisa. Nille spelar inte bara på sina instru-

ment - kantele, näverhorn och psalmodikon, utan han berättar också historier och skrönor om deras uppkomst och användningsområden. Och besöken är mycket uppskattade.

– Jag kan se att vissa äldre personer som förlorat förmågan att tala fortfarande kan stämma in i sånger de minns och tycker om, säger Nille.

Applåderna är många när Nille och Margareta avslutar med Kaffesången lagom till eftermiddagsfikat på Rosengården.

Veckan avslutades med en offentlig spelning på Stadsbiblioteket i Kiruna. ■

Tio budord för föräldrar

Polisen har under hösten larmat om skadegörelse, alkohol och riskfyllda aktiviteter bland kommunens barn och ungdomar. De allra flesta föräldrar blir livrädda när de läser att barn smiter ut genom fönster på nätterna, tävlar i att cykla på bakhjulen i bilrondeller och att alkoholdebuten kan ske redan på mellanstadiet.

Kiruna Information träffar sju experter på barn, ungdomar och föräldraskap för att prata om larmrapporterna. Vad kan vi som föräldrar göra?

Text och foto: Jenny Lindberg

Det är en vacker höstdag i september när vi träffar Jeanette Strokirk-Rogefeldt, Annika Älvero, Micaela Markusbacka, Emilia Siira, Marianne Kitt, Christine Brännvall och Jessica Berglund i öppenvårdens hemtrevliga lokaler på Lars Janssonsgatan. Denna expertgrupp arbetar inom föräldraskapsstöd, socialtjänst, elevhälsa och stödinsatser för utsatta barn bland annat.

Vad är det som händer?

Socialtjänsten har sett vissa tecken på att det förekommer ”poängjakter” eller utmaningar som nämns i polisens inlägg på sociala medier och i lokala tidningar. Men alkohol förekommer i låga åldrar och olika typer av droger har blivit normaliserat, säger Annika Älvero.

Om man som förälder vill ha råd, känner sig orolig, vill ha reda på vilka droger som finns eller diskutera hur barn får tag i alkohol finns det alltid någon att vända sig till.

Öppenvården mitt i stan har en kampanj som heter ”Våga Fråga”. Dit kan man ringa och fråga om vad som helst, helt gratis och anonymt om man vill, säger Jessica Berglund, som är behandlare vid Öppenvården.

Kommunen erbjuder, via elevhälsan och Öppenvården, ABC-gruppträffar för föräldrar. ABC står för ”Alla barn i centrum” och är kostnadsfritt. ABC består av fyra träffar och erbjuds regelbundet för alla föräldrar, till barn mellan 3-12 år, bosatta i Kiruna kommun. Det är lättsamma träffar där man fikar och pratar kring olika teman varje gång. Dessutom får man

träffa andra föräldrar och diskutera vardagliga frågor. Man behöver inte uppleva några problem i sitt föräldraskap för att vara med. Man kan se det mer som personlig utveckling i sitt föräldraskap, säger Micaela Markusbacka på elevhälsans TIGeR-enhet.

På nästa sida finns expertgruppens handfasta råd till föräldrar för olika åldersgrupper. Många av råden passar för alla åldrar. Några huvudregler för föräldraskap är att ha både rammar och kramar. ABC och Komet föräldrautbildningar pratar om 5:1, man ska ge fem gånger så mycket beröm som kritik eller skäll. Man kan se det som en vågskål där man måste ha mycket på pluskontot för att kunna väga upp en negativ kommentar.

Lita på din magkänsla. Det är du som känner ditt barn bäst, har du en känsla av oro är den kanske rätt och du måste agera på den. Våga ta kontakt med andra föräldrar, prata med lärare eller fråga oss professionella om råd, säger gruppen.

Den största utmaningen för skolor och socialtjänst i dag är att vi kommer in för sent i en familjs liv, då har barnet kanske redan hamnat i en ond spiral av droger, hemmasittande eller kriminalitet. Våga be om hjälp tidigt. Barnen är vår framtid och det dyraste vi har, säger Annika Älvero. ■

Urklipp ur insändare till Norrbottens Media den 22 mars 1995. Lika aktuellt då som nu.

Marianne Kitt, Emilia Siira, Annika Älvero, Christine Brännvall, Jeanette Strokirk-Rogefeldt, Micaela Markusbacka och Jessica Berglund ger föräldrar goda råd om hur de ska hantera olika svåra situationer.

Tips till förskoleföräldrar:

- Prioritera här och nu! Var där barnet är och delta i det som barnet gör en stund varje dag.
- Vänligt vardagsliv är bra nog. Barn som går på förskola får social stimulans och fysisk aktivitet hela dagen. När man är hemma vill man bara vara tillsammans och göra det vi gör i vardagen.
- Var lyhörd till barnets egna behov. Är barnet extra trött och grinigt en dag kanske man ska skippa barngympa och mysa i soffan istället.
- Ge positiv uppmärksamhet, sätt ord på det som fungerar! "Vad glad jag blir när du tar bort tallriken." "Vad bra att du tänkte på att ta på stövlar idag när det regnar."
- Välj dina strider. Föräldrautbildningen ABC säger att man ska ge fem gånger så mycket positiv uppmärksamhet som negativ.
- Som förälder, lär dig att känna igen dina egna signaler när stressen och irritationen börjar skölja över dig. Lämna situationen och ta en paus om du kan.

Tips till föräldrar med barn i grundskolan:

- Kom ihåg vem som är den vuxna. Vissa barn och ungdomar kan ta ett stort känslomässigt ansvar för sina föräldrar.
- Sätt barnets behov i första hand. Orka bära barnets börda också, även om du själv har det tungt. Säg till exempel: "Jag har haft det tungt, men jag bryr mig också om hur du mår."
- Våga fråga barnet om hur de mår. Tro alltid på det barnet säger om sitt eget mående.
- Tro inte alltid på det barnet säger om saker som har hänt. Dubbelkolla gärna med andra föräldrar eller skolan. Våga prata med andra föräldrar.
- Prata när fönstret är öppet! Ta dig tid när barnet gör kontaktförsök, även om tillfället är illa valt, du är trött eller upptagen med annat.
- Gå på föräldramöten, googla om droger, informera dig själv så mycket du kan om verkligheten som barnet lever i. Vilka är kompisarna? Våga bry dig.
- Börja ha koll på barnets sociala medier tidigt. Våga ställa motkrav - du får ha instagram om jag är en av dina vänner. Ställ krav på att ha insyn utifrån barnets ålder. Fråga barnen hur det fungerar. Spela tv-spel med dem, vilka träffar de på där? Följ barnen på snapchatkartan om de är ute ensamma eller med kompisar.

Tips till föräldrar med tonåringar:

- Skapa tidigt en relation med andra föräldrar.
- Prata med barnet om din syn på alkohol och droger. Diskutera igenom moraliska aspekter, ligg steget före, googla alkohol- och drogliberala debattörer. Se vad du har för motstånd.
- Ställ höga förväntningar!
- Var tydlig med att du inte köper ut till ungdomen. Motivera varför, vilka risker som finns - utsatthet, hälsa, körkort och så vidare.
- Hjälプ barnet med att ge det ursäkter till att inte dricka eller prova droger.
- Ha inte bara sms-kontakt med barnet när det är ute. Dubbelkolla var de är och med vilka. Våga bry dig.
- Lita på din magkänsla.
- Prata utan att tjata. Fyll på det positiva. Välj rätt tillfälle för att prata, inte mitt i en konflikt utan när det är lugnt. Undvik förhör, det ger ingen bra dynamik.
- Prata om nya saker. "Vilka drömmar har du? Vad fantiserar du om?"
- Lär barnet att ta hand om sina kompisar. Säg att om något händer så kan de alltid ringa dig.
- Det ska vara tryggt att komma hem även om man gjort något dumt.

Utställningsvärd Karin Estola välkomnar besökare och fungerar gärna som bollplank för samtal kring konst.

Konstmuseet i Norr – lockar besökare i alla åldrar

Konst i olika former har alltid varit ett givet inslag i Kiruna. Karin Estola som är utställningsvärd på Konstmuseet i Norr berättar om museets verksamhet och reder ut vem som är vem i konstens Kiruna.

Text: Axel Malmström Foto: William Ekström

Karin Estola har jobbat som utställningsvärd i snart ett år. Hennes uppgift är att välkomna besökare och informera om konsten. En viktig del i arbetet är därför att läsa in sig på konsten och konstnärerna. Intresset och erfarenheten av konst bland besökarna varierar, vilket gör att hon får vara beredd på att ibland förklara poängen med ett konstverk, även om upplevelsen av konst alltid är unik och personlig.

– Jag fungerar ofta som ett bollplank mot besökarna. Samtidskonst, som är konstmuseets inriktning, har som mål att kritisera och i viss mån även provocera. Detta kan vara bra att ha med sig inför ett besök på Konstmuseet i Norr.

I en liten stad som Kiruna är det lätt att blanda ihop museet med Kiruna Konsthall och Kiruna kommuns konstsamling. Samtliga aktörer har stor betydelse för konsten i Kiruna

men olika uppgifter och inriktningar; Kiruna Konsthall drivs av den ideella föreningen Kiruna konstgille, som sedan 1944 har arbetat aktivt för konstlivet i Kiruna. Föreningens konsthall i Citygalaxen i gamla centrum anordnar årligen flera utställningar, bland dem Lars Lerins uppmärksammade utställning i februari 2019.

Kiruna kommuns konstsamling förvaltas av kommunen och har flyttats från det gamla stadshuset till Kristallen där konsten nu pryder mötesrum, kontor och allmänna utrymmen och bidrar till att knyta ihop det nya med det gamla.

I Kristallen finns även Kirunas allra senaste konstattraktion – Norrbottens länskonstmuseum, Konstmuseet i Norr, vars lokaler är inrymda i byggnadens gyllene kärna. Med Barentsområdet som geografisk utgångspunkt

för det konstnärliga innehållet visar museet samhällsengagerad och kritiskt orienterad samtidskonst genom en mångfald av konstnärliga uttryck. Museets uppdrag är att stimulera kreativitet, skapa debatt och göra konsten till en angelägen röst i det offentliga och demokratiska samtalet. I uppdraget ingår även att initiera en egen samling med Barentsområdets samtidskonst.

Beslutet att Kiruna skulle bli värd för det nya länskonstmuseet togs 2016 och sedan ett år tillbaka har länet ett modernt och omfattande konstmuseum som kan inhysa stora och komplexa installationer. Lokalerna utgår från det öppna trapphuset och sträcker sig över fyra våningar. En sammanlagt 1000 kvadratmeter stor museilokal med fantastiska utställningsmöjligheter.

Karin har varit konstintresserad sedan ungdomen och är nöjd över att beslutet togs att förlägga den viktiga länsinstitutionen till Kiruna.

– Vi har en lång tradition av konst och kultur i Kiruna, men med ett ganska stort fokus på dåtid och Kirunas framväxt som stad. Samtidskonstens uppgift är att ställa frågor framåt, kommentera och kritisera vad som händer just nu. Det är viktigt i en stad som ska flyttas, där mycket fokus ligger på minnen och historia. Nu har vi ett stort konstmuseum där konstnärer kan skapa verk på plats. Det ger oss en större möjlighet att attrahera internationellt meriterade konstnärer, säger Karin.

”Bland våra besökare finns många familjer som ser museet och Plats för skapande som en återkommande aktivitet i vardagen.”

Karin berättar att Konstmuseet i Norr har en omfattande verksamhetsplan som även innefattar att förmedla konst till barn och ungdomar i länet. Aktiviteterna består av allt från lokalen Plats för skapande i Kristallen, där konstmuseet erbjuder pedagogiska aktiviteter för barn, unga och vuxna, till insatser för att föra ut konst och det lustfyllda skapandet till förskolor och skolor i länets kommuner.

Konstmuseet i Norr har nu varit öppet i ett år och hittills har intresset varit stort med många besök från både turister och kommuninvånare.

– Bland våra besökare finns många familjer som ser museet och Plats för skapande som en återkommande aktivitet i vardagen. Vi är glada att nu kunna gå in i vårt andra verksamhetsår med många aktiviteter som etablerats och tagits väl emot.

Öppettider

Måndag: stängt
Tisdag–fredag: 11–17
Lördag–söndag: 12–16
21–25 december: stängt
26–29 december: 12–16

Helgdagar och dag före
röd dag har vi öppet 12–16

www.konstmuseetinorr.se

 KONSTMUSEET I NORR

Konstmuseet i Norr är ett omfattande museum som sträcker sig över fyra våningar i Kristallen.

Konstmuseet arbetar kontinuerligt med att förbättra lokalerna för att besöksupplevelsen ska bli så bra som möjligt. Ett av de önskemål som tagits fasta på är att skapa fler sittplatser. I slutet av oktober inleds även guidade turer på svenska och engelska på lördagar. Som privatperson är det gratis att besöka museet, och grupper, företag och organisationer som vill boka en avgiftsbelagd guidad visning är välkomna att ta kontakt minst en vecka i förväg, något som kan vara bra för exempelvis Kirunas turistföretag att känna till.

Den aktuella utställningen ”En Vacker Utställning”, som pågår till 29 mars nästa år, undersöker förhållandet mellan det vackra och det fula i konst. Svenska, finska, norska och

samiska konstnärer deltar i utställningen med olika infallsvinklar och gränsöverskridande konstuttryck. Frågeställningen om vad som är vackert och vad som är fult väcker känslor och bjuder in till intressanta samtal och diskussioner – precis som det ska vara på en konstutställning.

Under vardagar finns möjlighet för besökare att ta en kopp kaffe eller äta en bit mat i restaurang Lämmeln på entréplan och snart kommer fler fika- och matmöjligheter att öppna i närområdet, vilket kommer att förstärka helhetsupplevelsen ytterligare.

– Varmt välkomna till ett spännande besök på Konstmuseet i Norr och ”En Vacker Utställning” i höst och vinter, hälsar Karin Estola. ■

En Vacker Utställning visar konstverk av 12 svenska, finska, norska och samiska konstnärer och konstnärspår.

Utställningen pågår till 29 mars 2020.

2020 fyller Struves meridianbåge 15 år som världsarv.

Världsarvet vid Karesuando

Den sträcker sig från Hammerfest i norr till Izmail vid Svarta havet i söder via fyra Norrbottniska kommuner, bland annat Kiruna. Du hittar kommunens världsarv på ett berg söder om Karesuando.

Text och foto: Clara Nyström

Det handlar om Struves meridianbåge, som togs fram under ledning av den tyske astronomen Friedrich Georg Wilhelm von Struve (1793 – 1864). Mätningen har fått en enorm betydelse för utvecklingen av lantmäteri med exakta kartor och vetenskapliga uppmätningar. Världsarvet består av 34 punkter i tio länder. En av dessa punkter ligger inte långt från Karesuando på berget Tynnyrilaki.

– Ett världsarv ska ha universella värden, det vill säga så höga natur- eller kulturvärden att de angår alla nu och i framtiden. De är mänsklighetens gemensamma arv som alla har ansvar att bevara. Struves meridianbåge är ett teknik- och vetenskaps-historiskt världsarv, vilket det finns förhållandevis få av på listan. Vilken grej att ha i kommunen! säger kommunantikvarien Clara Nyström.

Sedan några år tillbaka finns ett förvaltningsråd för världsarvet. Som ordinarie

ledamöter ingår Kiruna, Haparanda, Pajala och Övertorneå kommuner, Tornionlaakson maakuntamuseo-Tornedalens museum, Lantmäteriet och Länsstyrelsen.

Förvaltningsrådet har tagit fram en förvaltningsplan, som blev klar i våras. I planen finns bland annat bestämmelser för hur världsarvet ska skötas och hur platserna ska se ut, till exempel att de ska ha siktlinjer till närliggande punkter. Det övergripande målet för Struves meridianbåge är att den blir välkänd, att de svenska mätpunkterna med världsarvsstatus är kända, lättillgängliga och inbjuder till besök. Nu fortsätter arbetet med att integrera Struves meridianbåge i skolorna (läs mer om teaterföreställningen på sidan 36).

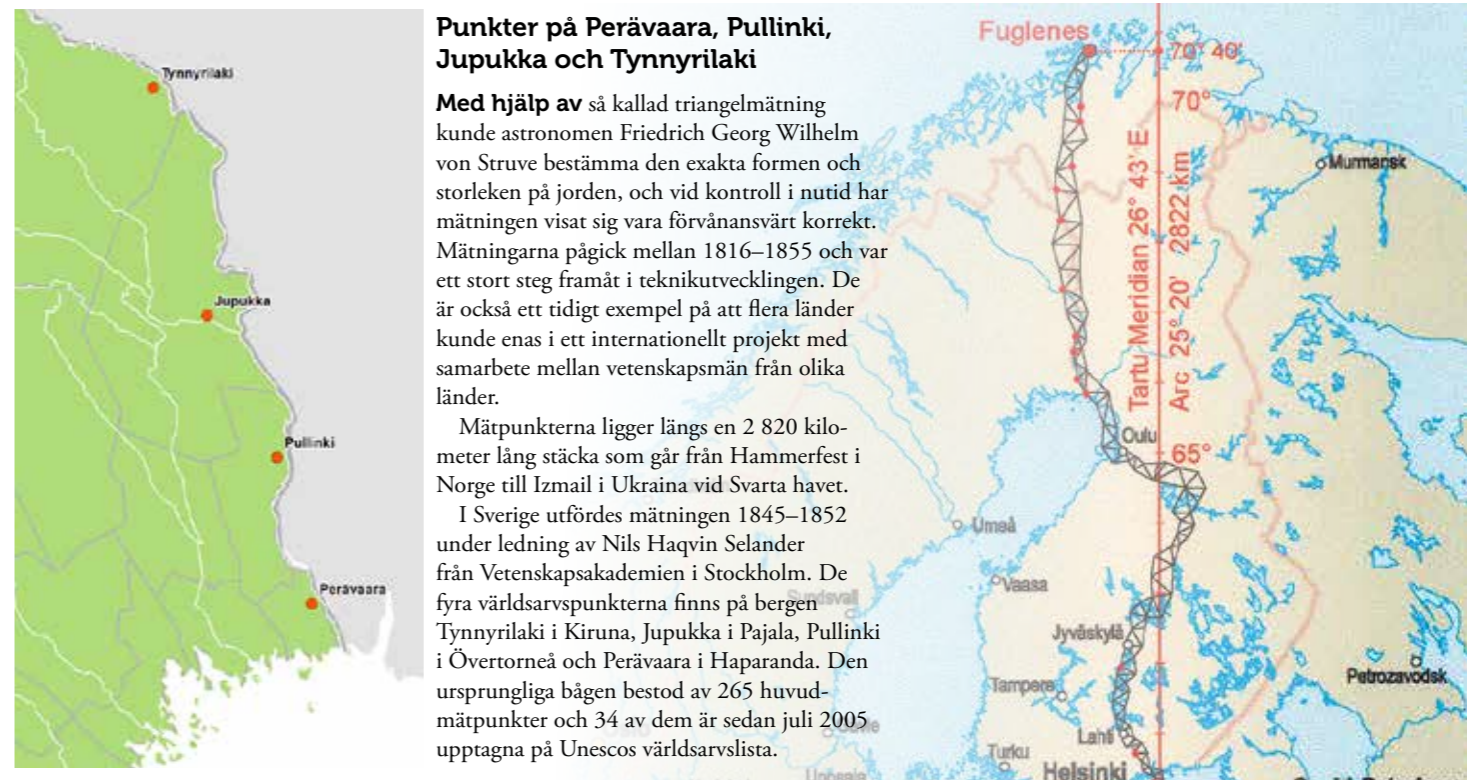
På Tynnyrilaki finns ett torn med siktlinjer till de närliggande mätpunkterna samt vindskydd och grillplats. Toppen är den högsta i Pingisvaara-

området med sina 445 meter över havet. Punkterna i meridianbågen är markerade genom borrarade hål, kryssmärken i sten, ristade kors eller stenkummel. Inget av detta har hittats på Tynnyrilaki, men mätningen har ändå lämnat sitt spår i bergets namn som betyder Tunnhjässä. ■

Hitta till Tynnyrilaki

Från riksväg 99, längs sträckan Karesuando Saivomuotka, ungefär tre mil söder om Karesuando ligger sjön Paittasjärvi. Tag avfarten in på skogsvägen som går öster om sjön, fram till foten av berget Tynnyrilaki. Här finns parkeringsplatser och en informationsskylt. Från parkeringen är det ungefär en kilometers vandring längs en markerad skogsstig upp till toppen.

Koordinater: 68.254763° N 22.982558° Ö

Punkter på Perävaara, Pullinki, Jupukka och Tynnyrilaki

Med hjälp av så kallad triangelmätning kunde astronomen Friedrich Georg Wilhelm von Struve bestämma den exakta formen och storleken på jorden, och vid kontroll i nutid har mätningen visat sig vara förvånansvärt korrekt. Mätningarna pågick mellan 1816–1855 och var ett stort steg framåt i teknikutvecklingen. De är också ett tidigt exempel på att flera länder kunde enas i ett internationellt projekt med samarbete mellan vetenskapsmän från olika länder.

Mätningarna ligger längs en 2 820 kilometer lång stäcka som går från Hammerfest i Norge till Izmail i Ukraina vid Svarta havet.

I Sverige utfördes mätningen 1845–1852 under ledning av Nils Haqvín Selander från Vetenskapsakademien i Stockholm. De fyra världsarvs punkterna finns på bergen Tynnyrilaki i Kiruna, Jupukka i Pajala, Pullinki i Övertorneå och Perävaara i Haparanda. Den ursprungliga bågen bestod av 265 huvudmätpunkter och 34 av dem är sedan juli 2005 upptagna på Unescos världsarvslista.

Clara Nyström och Lennart Lantto besökte Tynnyrilaki tillsammans med en estnisk delegation som jobbar med världsarvet i Estland, där det är mycket uppmärksammat eftersom Struves observatorium ligger där. Foto: Privat

Ur Världsarvskommitténs motivering:

”Struves meridianbåge är ett extraordinärt exempel på utbyte av mänskliga värden i form av internationellt vetenskapligt samarbete, samt ett utmärkt exempel på ett tekniskt ensemble. Det är den första noggranna mätningen av ett långt segment av en meridian, som hjälper till att skapa världens exakta storlek och form, och utgör ett viktigt steg i utvecklingen av vetenskapen om Jorden.”

Tynnyrilaki betyder Tunnhjässä och berget fick sitt namn eftersom lantmätarna använde sig av så kallade tunnsignaler för mätningen. Det var den vanligaste typen av signaler vid denna tid och innebar att en tunna sattes upp i den signalstång som skulle sikta mot närliggande mätberg.

Skådespelarna Anna Åsdell och Anders Karkea låter eleverna möte Struve och hans mätpunkter. Foto: Tornedalsteatern

Humoristiskt möte med Struve

I mitten på 1800-talet gav Georg Wilhelm von Struve ett uppdrag till Nils Haqvin Selander om att upprätta mätpunkter till hans meridianbåge. Struve ville använda mätpunkterna för att kunna räkna ut jordens lutning vid polerna. Så kom det sig att Selander och hans bärare kunde ses konka, bära och kämpa sig uppför Tynnyrilakis topp.

Text: Sofia Lagerlöf Määttä

I september fick skolbarn chansen att se föreställningen Forma Tellus skapad av Tornedalsteatern. Två skådespelare höll ett teoretiskt, men ändå humoristiskt föredrag där publiken fick möta Struve, Selander och hans bärare Elle Máret. Under 45 intensiva och musikaliska minuter fick elever och skolpersonal veta hur det kom sig att mätpunkten hamnade på Tynnyrilaki.

I samband med föreställningen fick personalen också en lärarhandledning, som innehöll information om vad de kan vänta sig av besöket, vad de skulle tänka på inför det och hur de skulle kunna använda föreställningens innehåll i klassrummet.

Förhoppningen är att föreställningen i sig ska ge lust till att lära sig mer om geografi, matematik och historia. Det rör kommunens geografiska

närområde och vår gemensamma historia. Men föreställningen tar också upp frågeställningar som går att koppla till samhällskunskap, svenska, biologi, musik och avslutningsvis lämnas eleverna med frågeställningen "Det vi gör i dag skapar framtiden. Vad vill du lämna efter dig?".

Landskapet där Selander tog sig fram, är antagligen ganska likt dagens, även om åren har passerat och vattnet flutit förbi i älvarna sedan dess. Kanske var det en förfader till någon av eleverna i publiken som stakade Selander upp för älven med hans packning, eller som bar, inhyste, utfodrade eller på annat sätt hjälpte till att skapa mätpunkterna som i dag finns med i Unescos världsarvslista. ■

Kultur i skola

Många dans- teater och musikföreställningar som köps in via samordningen för Kultur i skola kan kopplas till läroplanen, ämnen och teman i klassrumsundervisningen. Ett scenkonstbesök kan bli en förlängning av klassrummet, en stund som med hjälp av olika konstformer inbjuder, väcker lust till och ställer frågor om saker som berör olika teman, men också vårt samhälle i dag. Ett scenkonstbesök är även en lektion i socialt samspel.

Populär festival samlade 1500 barn

En solig onsdag i oktober gick Kiruna Bokfestival Ung av stapeln för fjärde året i rad. Folkets hus myllrade av liv och rörelse när programpunkterna löste av varandra.

Text: Malene Jensen och Sanna Barsk Foto: Moa Strålberg

Festivalen ger kommunens skolelever möjlighet att möta aktuella, spännande barn- och ungdomsboksförfattare och illustratörer. Det var fullt upp och arrangörerna fick det svettigt när närapå femtonhundra barn och unga fyllde Folkets Hus under onsdagen. Annica Henelund, ordförande i kultur- och utbildningsnämnden och kultursekreteraren Malin Rolund invigde dagen med att berätta om hur viktig läsningen varit för dem som barn.

Carina Kero Esberg läste ur sina bilderböcker om gruvan och stadsomvandlingen. Annelie Henriksson, professionell sagotant, läste sagor för barnen. Jonna Björnstjerna, mest känd för de läskiga och fantasifulle bilderböckerna om den underbara familjen Kanin, träffade barn från årskurs 1-3. Barnen hade många frågor åt författaren och illustratören från Eskilstuna. De undrade bland annat hur hon kommer på vilka bilder hon ska måla och om en författare skriver nya böcker varje dag.

Det var knäpptyst och full koncentration under Anders Skoglinds workshopar. Linje för linje tecknade deltagarna efter honom och fick uppleva hur ett långhårigt Bauerskt troll växte fram på ritpappret. Anders Skoglind, som är smed och serietecknare från Saittarova, höll tre fullbokade workshopar efter varandra. Han var mycket nöjd med dagen.

– Alla var väldigt intresserade och ritade fina teckningar. Allt gick bra utom att några elever var lite sena, de hamnade bakom en husflytt. Det är ju inget man räknar med när man sätter sig i bussen på morgonen, sade han.

Festivalen fortsatte under torsdagen, då gymnasiet fick träffa Mats Söderlund, som dagen innan talat för högstadiel elever. Både Mats Söderlund och Christina Wahldén, som mötte årskurs 4-6, pratade om klimatfrågan och om hur alla kan påverka och förändra genom att engagera sig. Både Wahldéns senaste bok Expedition rädda revet och Söderlunds fantasytrilogi Ätlingarna handlar om vikten av klimatfrågan och om hur bråttom det är att skapa förändring.

– Det är så roligt att kunna nå ut till så många barn och unga och ge dem ett möte med litteraturen. Berättelser kan öppna nya världar och få en att känna sig mindre ensam, säger Malene Jensen, bibliotekarie vid Kiruna stadsbibliotek som tillsammans med kollegan Sanna Barsk varit projektledare för Bokfestivalen Ung. De ser redan fram emot nästa festival.

– Vi har flera idéer om hur vi ska kunna göra festivalen ännu bättre. Nu när dammet lagt sig börjar vi blicka framåt och fundera på nya, spännande bokningar till nästa år, säger de. ■

Plupp var förstas på plats i bokbussen.

Kiruna Bokfestival Ung 2019

Bokfestival Ung är ett samarbete mellan Kiruna Bokfestival och Lapplands gymnasium Kiruna/Hjalmar Lundbohmsskolan. Den har som syfte att främja läsande och skrivande genom författarmöten. I år deltog författarna och illustratörerna Anders Skoglind, Carina Kero Esberg, Jonna Björnstjerna, Mats Söderlund och Christina Wahldén.

Annelie Henriksson, som arbetar vid stadsbiblioteket och är professionell sagotant, läste sagor för barnen. Som alltid var även barnens favorit, sagofiguren Plupp, på plats i bokbussen.

När Saittarovatecknaren Anders Skoglind ritade troll tillsammans med barnen var det full koncentration och knäpptyst.

Lyckad övning i Kiruna

Räddningstjänsterna från Sverige, Norge, Finland och Ryssland övade bland annat inne i Kiruna C.

Under några septemberdagar övades hantering av naturkatastrofer, omfattande olyckor och andra nödsituationer i Kiruna. "Jag vill rikta ett stort tack till alla som gjorde att övningen blev så bra", säger Trond Olofsson, som är insatschef vid räddningstjänsten i Kiruna.

Text: Ulrika Isaksson Foto: Marianne Nordmark och Ann Bergqvist

På övningsplatserna i Kiruna och Laxforsen övades olyckor i fjällmiljö, i älven och i en grottmiljö. Cirka 400 personer övades och ytterligare 300 deltog på andra sätt som övningsledning, personal och besökare. Grundscenariot i övningen byggde på klimatförändringar och händelser i terrängen. Orsaken till att de andra länderna kom för att hjälpa till var kraftiga och långvariga

skogsbränder i hela landet och de svenska resurserna var trötta och uttömda. Trond Olofsson berättar vidare om övningsscenarioet:

– När de är på väg till Sverige blir det mycket kraftig nederbörd i Kirunaområdet som påverkar terrängen i och kring staden. På Luossavaara inträffar en gasexplosion på en byggarbetsplats, som orsakas av markrörelser efter det kraftiga

regnet. Vi använde också en gammal gruvort som vi låtsades vara en grotta där folk blev instängda och fastklämda.

I Laxforsen, högre upp i älven, övades att ett jordskred gled ut i älven och orsakade en våg som sköljde över två öar och slog in i Laxforsbron. Detta orsakade i sin tur en större

trafikolycka mellan en minibuss och en stor buss. Många skadades och några föll ut i vattnet och fick räddas.

– Deltagarna tyckte att det var spännande övningsplatser. Det var många udda moment som var populära. Vi hade också ett högt säkerhetstänk, eftersom det var många svåra moment som att klättra, hänga i rep, rädda i vatten och lyfta tunga saker, säger Trond Olofsson.

Barentsländerna turas om att hålla i arrangemang. Till skillnad från tidigare övningar var det ett annat flöde och tempo i Kiruna-övningen.

– Tidigare har man övat på en plats och sedan tagit en paus. Den här gången tryckte vi på larmknappen direkt på morgonen och så kom det nya händelser under hela dagen medan vi övade. Vi testade även för första gången någonsin att koppla ihop Sveriges, Norges och

Finlands digitala radiosystem. Det är något som är helt nytt som vi kommer ha nytta av i vardagen.

Parallellt med Barents Rescue genomförde polisen sin DVI-övning (Disaster Victim Identification) på öarna Riimisaari och Lehtisaari vid Laxforsen. Där spelade polisen att hundra scouter drabbats av en jättevåg med följd att många dött och saknades. 170 poliser från Sverige, Norge, Finland, Danmark och Island deltog. Övningen följdes också av Interpol samt poliser från Tyskland, Schweiz och Belgien.

Kiruna kommun var värdkommun och verksamheterna har på olika sätt hjälpt såväl MSB som polisen i förberedelserna och övningarna.

– Vi har gjort en bra övning. Alla har ställt upp. Personalen på räddningstjänsten slet

I Laxforsen var scenariot att en våg sköljde över två öar och slog in i bron.

Samarbete över gränserna

Övningen Barents Rescue uppfyller en del i Barentsavtalet, som syftar till gränsöverskridande samverkan mellan de fyra länderna i Barentsregionen - Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Från Sveriges sida deltog Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), länsstyrelserna och regionerna i Västerbotten och Norrbotten, flera kommuner och räddningstjänster i länen, polisen, tullen, Socialstyrelsen med flera. Från Norge, Finland och Ryssland kom främst sjukvårdspersonal, polis och räddningstjänst. Tidigare övningar: 2001 i Boden, 2005 Norge, 2007 Finland, 2009 Ryssland, 2011 i Luleå/Jokkmokk/Boden, 2013 Norge, 2015 Finland, 2017 Ryssland. Nästa övning genomförs 2022 i Norge.

dygnet runt. Men även kommunal personal i andra verksamheter, som Tony Franz och hans gäng på Luossabacken och flera företag har jobbat och varit mycket tillmötesgående. LKAB och Trafikverket, NYAB, har verkligen ställt upp och LTH har hjälpt oss att fixa på övnings-sajterna. Framför allt lyckades vi samsas uppe vid Luossavaara på platsen där bygget av nya E10 är i full gång. Här ser vi fördelen med en liten stad med korta beslutsvägar och personliga kontakter. När vi snabbt har gått igenom utvärderingarna verkar slutresultatet bli jättebra, säger Trond Olofsson.

Övningen kommer nu att utvärderas och resultatet presenteras under början av nästa år. ■

Bruna kärlet är bara för mat

Nu har Tekniska Verken börjat samla in matavfall i delar av kommunen. Det innebär att matavfall inte längre hör hemma i den vanliga soppåsen. Samtidigt tar vi i Kiruna kommun ett steg mot en hållbar framtid.

Text: Stina Johansson och Mattias Forsberg, Foto: Mattias Forsberg

Under hösten har matavfallsinsamlingen från hushållen i centrala Kiruna startat och fler områden ansluts hela tiden. Det är något som är nytt för de flesta men just med matavfall är det viktigare än någonsin att sortera rätt.

Om felsorterat avfall hamnar bland matavfallet går det inte att återvinna och tillverka biogas. Därför gäller det att inte slänga något annat än matavfall i det bruna kärlet.

Alla förpackningar i glas, metall, papper, plast samt tidningar ska lämnas till återvinningsstationen. Då kan de återvinnas och bli nya förpackningar. Övrigt restavfall hör hemma i det grå kärlet. Tekniska Verken kommer att genomföra stickprovskontroller för att se om avfallet sorteras rätt. Även felsorteringsavgift kommer att debiteras så tänk på vad du slänger i kärlet.

– Första gången vi tömde matavfallskärlet var det många som hade slängt annat än matavfall

i det bruna kärlet men vi ser att det sker en förbättring så tänk på att sortera rätt, säger Daniel Thuuri, chaufför på Tekniska Verken.

För att slippa köra två fordon så töms restavfall och matavfall i samma bil men i separata fack. Eftersom två kärlet töms samtidigt är det viktigt att de placeras med rätt mellanrum.

– Ställ kärlet med minst 50 centimeters mellanrum, säger Daniel Thuuri. ■

Matavfallssortering för villor i Kiruna kommun införs etappvis under 2019-2020. Hyresfastigheter ansluts allt eftersom och information om när ditt område berörs får du via SMS men det finns också mycket att läsa på vår webb tekniskaverkenikiruna.se/matavfall

Nu pågår insamlingen av matavfall med nya tvåfackssopbilar i stora delar av centrala Kiruna och fler områden är på gång att anslutas.

Skidspåren är till för skidåkning

Promenera inte i skidspåren!

Skidspåren är till för skidåkning, inte för promenader – varken med eller utan hund. Självklart är skotertrafik förbjuden i anlagda skidspår.

Mycket tid, energi och pengar läggs på att preparera motionsspåren för längdskidåkning. Nyttja gärna något av skidspåren men gör det med skidorna på. Respektera det!

Skidåkning med hund är tillåten och i Varggropen gäller särskilda tider. Åkning sker på skatesidan och hunden ska alltid vara kopplad.

Rastar du din hund eller promenerar? Nyttja i stället våra gångvägar, skoterspår eller upp trampade skogsstigar. ■

Vintern är här och snön ska röjas

Tekniska Verken arbetar hårt tillsammans med underentreprenörerna för att skapa en god framkomlighet trots att det ibland faller stora mängder snö. Kiruna kommun har riktlinjer för snöröjningen, dessa kan du läsa om på kiruna.se/snorojning.

För att alla snöröjare ska kunna göra ett så bra jobb som möjligt finns det några saker som är viktigare än andra att ha i åtanke.

- Tänk på hur och var du parkerar dina släp, bilar och andra fordon – parkera på egen tomt eller avsedd parkeringsyta så står du inte i vägen.
- Tippa inte snö från tomten på gator och trottoarer.
- Respektera datumparkering och parkeringsförbud.
- Placera din postlåda på tomtgränsen. En postlåda som inte står inne på tomten eller på tomtgränsen ersätts ej om den skadas i samband med snöröjning.
- Anlitar du privat snöröjning får inte snön tippas på kommunens mark eller på gator, trottoarer eller i anslutning till lekplatser.

Behöver du bekämpa halkan på gården? Som privatperson kan du hämta mindre mängder sand från Tekniska Verken på Jägaregatan 15 i Kiruna. Du som bor utanför Kiruna kan kontakta Tekniska Verken i din by för vidare hänvisning. ■

Hoppfullhet och inspiration efter konferens

I oktober anordnade arbetsmarknadsenheten för femte året i rad en konferens för personer som arbetar med barn och unga. Målet är att på lång sikt öka antalet elever som går ut med en gymnasieexamen för att minska risken för utanförskap. Föreläsare från Trelleborg, Kalix och Gällivare kommuner deltog för att sprida kunskap om hur kommunens barn och unga ska må bättre.

Text: Elin Hietanen Foto: Ulrika Isaksson

Konferensen är mycket uppskattad och har lett till att olika professioner mötts och arbetat vidare tillsammans i olika former. Bland annat har skolan skapat tydligare verktyg för att följa upp och arbeta med elevers frånvaro. Det har också skapats en samverkansmodell med kommunens arbetsmarknads- och integrationsenhet, gymnasiet, vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen. I slutet av årets konferens fick deltagarna berätta vilken känsla de lämnade konferensen med. Många kände sig inspirerade, hoppfulla och hade ny motivation att fortsätta sitt arbete.

Enligt nationalekonomen Ingvar Nilsson kostar det samhället 2,3 miljoner kronor för

varje ung person som kommer in i arbetslivet fem år senare än förväntat för sin åldersgrupp. Det finns med andra ord mycket att vinna på att få barn och unga att lyckas i skolan och därmed må bättre. ■

Har du en ungdom/ung vuxen som du är orolig för?

Kontakta:

Ungdom under 20 år elin.hietanen@kiruna.se 0980-707 31	Ung vuxen över 20 år emma.taube@kiruna.se 0980-796 71
---	---

Ungdomshandläggarna Elin Hietanen och Emma Taube tillsammans med Maria Glawe i mitten. Maria Glawe, som föreläste under konferensen, är förstelärare, speciallärare och projektledare vid Trelleborgs kommun. Hon har mottagit flera utmärkelser för sitt innovativa sätt att leda och designa utbildning.

Någon behöver din hjälp!

Vi söker dig som kan ta uppdrag som god man eller förvaltare.

Kan du bistå en medmänniska som behöver din hjälp? Är du intresserad och vill ha mer information? Eller är du redan god man och har utrymme för fler uppdrag?

Kontakta oss! Via epost på ofn@kiruna.se eller per telefon 0980-796 21.

Våra telefontider är måndag-onsdag och fredag 9.30 - 11.30, samt torsdag 14-16.

Vår expedition finns i Kristallen på Stadshuset 1 i Kiruna.

Hör gärna av dig till oss så bokar vi tid för information!

Överförmyndarexpeditionen,
Kiruna kommun

Nytt trafikflöde på ÅVC i Kiruna

Du som besöker återvinningscentralen i Kiruna kommer märka att trafikflödet är ändrat. In- och utfarten till sorteringsrampen är ny och endast yrkestrafik får köra genom den stora grinden.

Aktuella öppettider för alla våra återvinnings-

centraler hittar du på tekniskaverkenikiruna.se. Sortera gärna ditt avfall i olika fraktioner redan hemma så underlättar du vid avlämning på ÅVC. Använd genomskinliga säckar till det du slänger men fundera helst på om inte dina saker kan återanvändas och få nytt liv hemma hos någon annan. ■

Grattis på födelsedagen, Borg Mesch!

Den 17 december 1869 - för 150 år sedan - föddes fotografen Borg Mesch i Sundsvall. 30 år gammal, 1899, kom han till Kiruna och dokumenterade hur staden växte fram. Han fotograferade porträtt, fjällvärlden, nybyggsamhället, rallarnas och samernas liv. I Kiruna minns vi honom på flera olika sätt. Han har gett namn till Meschplan, varje år delas Borg Mesch-stipendiet ut och hans fotosamling är kommunen mycket stolt ägare av. Över 3000 av hans bilder finns inskannade och är sökbara i Kiruna bildsamling på kiruna.se/bildsamling. ■

1152 kilometer avklarade

För tredje året i rad anordnade friskvården vid Kiruna kommun Vintercyklist. I år deltog 16 personer som under perioden oktober till november cyklade minst tre kilometer vid tre tillfällen per vecka - totalt minst 1152 kilometer. Av årets deltagare uppgav två tredjedelar att de vanligtvis åker bil till jobbet, antingen genom samåkning eller kör själva. De flesta antog att deras bilanvändande skulle minska under cykelperioden. De som deltog gjorde det för att till exempel öka vardagsaktiviteten, minska rese-

kostnaderna och minska sin miljöpåverkan.

Deltagarnas cyklar utrustas med dubbdäck, bra belysning och naturligtvis använder de hjälm när de cyklar, något som inte är en självklarhet bland cyklisterna i allmänhet. Enligt NTF:s mätning för 2019 använder 56 procent av barnen (6-15 år) i Kiruna kommun cykelhjälm, och 53 procent av de vuxna (15 år och uppåt). ■

Text: Heidi Kari

Hälsosam träningskultur främjas

100% Ren Hårdträning är en metod som syftar till att främja en hälsosam träningskultur genom att minska användningen av dopningspreparat bland dem som tränar på träningsanläggningar. Kiruna kommun har sedan 2013 arbetat med metoden inom ett anti-dopningsnätverk där ett flertal av Kirunas träningsanläggningar, polisen, LKAB och Norrbottens idrottsförbund ingår. Över 220 personer som arbetar på gym eller inom föreningar i Kiruna kommun har sedan 2013 gått en utbildning om dopning och varje år hålls en uppmärksamhetsvecka kring ämnet.

Det finns också ett anti-dopningsnätverk som träffas två gånger per år. Det är Norrbottens idrottsförbund/ Sisu Idrottsutbildarna Norrbotten som diplomerar träningsaktörer och diplomeringen ska följas upp årligen för att få behålla utmärkelsen. När Kiruna kommun upphandlar friskvård är metoden 100% Ren Hårdträning en del av förutsättningen för avtal mellan en träningsaktör och kommunen. Årets utbildning hölls i oktober. ■

Text: Heidi Kari

Det finns flera fina utflyktsmål i Masugnsbyn, bland annat utsiktsplatsen på Jakkumus.

Det var här det började

I Masugnsbyn finns den kända kanjonen, dolomitbrytning och redan i mitten av 1600-talet framställdes tackjärn. Det var här den industriella järnutvinningen startade i hela Norrland. Än i dag är det en by med många företagare och stor framtidstro.

Text: Håkan Siggemo Foto: Rikard Lantto och Sofia Stålnacke

Rikard Lantto har alltid bott i byn och tycker att det bästa med den är naturen. Inom cykel- eller häststövstand finns jakten och fisket i tre älvar. Till utflyktsmålen hör kanjonen med den artrika växtligheten, badplatsen i Nurmajärvi med bastu, brygga och sandstrand samt utsiktsplatsen på berget Jakkumus. Elljusspåret är så bra att till och med Charlotte Kalla åker i det när hon är på besök i hemtrakterna.

– Det är viktigt och betyder mycket att vi själva är stolta över vår by. Men ofta blir vi hemmablinda, vi ser inte vad vi har och vilka möjligheter som finns med läget. Vi har tre bra flygplatser inom 2,5 timmars transfertid. Masugnsbyn är som en knutpunkt i Tornedalen, Lappland och Malmfälten med stor potential för utveckling av till exempel besöksnäringen, säger Rikard.

Det finns flera företagare inom olika branscher i Masugnsbyn. Det finns också en

Sofia Stålnacke och Rikard Lantto framför kanjonen.

gruva där LKAB bryter dolomit som används som bindemedel vid framställningen av järnmalmspellets.

Kiruna kommun är en stor arbetsgivare inom vård, omsorg och skola.

– Ett av länets största åkerier finns i grannbyn så flera förare är nyinflyttade till Masugnsbyn, säger Rikard.

Sofia Stålnacke har rötterna i byn och har tillbringat sina barndomssomrar där. För sju år sedan flyttade hon dit. Hon uppskattar att det är så lugnt och fridfullt. När Sofia och Rikard får frågan om varför den som aldrig besökt byn ska komma dit blir de engagerade.

– Vi har en så fantastisk natur runtomkring oss. Och man tar sig ut hur lätt som helst. På sommaren är det café på hembygdsgården. Där finns också museum och ett bruksområde. Det är en plats där hemvändare, släkt och bybor möts. Kyrkan används också som möteslokal för alla sorters möten, berättar de. ■

Nya chefer

Håkan Dahlqvist, förvaltningschef socialförvaltningen.

Eva Lönnelid, förvaltningschef kultur- och utbildningsförvaltningen.

Jan Klein, rektor för Vittangi och Svappavaara skolor.

Det här är Masugnsbyn

Masugnsbyn ligger på vägen från Vittangi till Pajala, alldeles vid gränsen till Pajala kommun.

"Tar bara en kvart till badet och gymmet i Junosuando" är en vanlig replik bland byborna. I slutet av 2016 bodde här cirka 85 personer men under sommarmånaderna flerdubblas invånarantalet när folk kommer till sina sommarstugor.

Skolan stängdes 2005 på grund av lågt elevunderlag och 2009

stängdes butiken. I dag pratas det om att återigen starta upp en butik i mindre skala.

Masugnsbyn är en av äldsta byarna i Kiruna kommun och har fått sitt svenskklingande namn efter de masugnar där tackjärn framställdes redan i mitten av 1600-talet. Det var här den industriella järnutvinningen startade i hela Norrland. Marken är rik på mineraler, vilket har bidragit till att den kända kanjon som ligger precis utanför byn har en artrik växtlighet med flera sällsynta växter.

Vi som jobbar för kommunen

Det har nu gått nästan två månader sedan Lennart Andersson började jobba heltid som kommundirektör vid Kiruna kommun. Här har han skrivit ned sina tankar kring arbetet vid kommunen.

Att jobba för kommunen innebär ett speciellt ansvar. Det innebär att man jobbar för alla som bor och vistas här. Vissa av oss arbetar med de yngsta barnens dagliga omsorg och pedagogiska utveckling medan andra hjälper våra äldsta anhöriga i deras vardag. Några av oss ger vård och stöd i livets absoluta slutskede, medan andra arbetar för att ge föreningslivet och ungdomsidrotten bra förutsättningar och fungerande anläggningar.

Vård, skola, omsorg, fungerande vattenförsörjning, avlopp, fjärrvärme, bygglov, snöröjning, det kommunala bostadsbeståndet, näringslivsklimatet – listan på det som kommunen ansvarar för är lång. Det är inte konstigt att kommuninvånarna själva är de som genom röstsedeln måste bestämma hur allt detta ska fungera och hur vi ska prioritera mellan alla olika behov som finns att fylla. Det är inte heller konstigt att vi som jobbar för kommunen känner en särskild sorts tillfredsställelse i att det vi arbetar med gör skillnad. Det handlar om oerhört viktiga verksamheter som berör alla och som dagligen diskuteras vid frukostborden runt om i kommunen.

En sak som skiljer oss från nästan alla andra kommuner är stadsomvandlingen. Förändringarna som vi nu genomgår påverkar förstås inte bara de kommunala verksamheterna och en lång rad företag och organisationer utan mer eller mindre alla Kirunabor oavsett ålder. Det känns hoppfullt att vi nu är på väg in i ett skede där vi på allvar kan se nya byggnader tas i bruk medan äldre kulturbyggnader får nya placeringar i det som kommer att bli vår nya stadskärna. Visst känns det konstigt att se de tomma tomtarna i ”gamla” Kiruna, men nu kan vi äntligen steg för steg väga upp den känslan genom att se konturerna av det nya växa fram.

Jag började mitt arbete som kommundirektör i höstas och har ännu inte hunnit besöka alla som jobbar för kommunen och därmed för er kommuninvånare som läser den här tidningen. En av de främsta anledningarna till att jag sökte jobbet är just att jag vet hur viktiga kommunkoncernens olika verksamheter är. Jag vet också hur viktiga arbetsinsatser som utförs av alla våra engagerade och kompetenta medarbetare. Tillsammans jobbar vi för att Kiruna också i framtiden ska vara en riktigt attraktiv bostadsort som ska kunna mäta sig med vilken annan kommun som helst när det gäller kvalitet i kommunens verksamheter.

Sist men inte minst vill jag önska er alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt år!

Lennart Andersson
Kommundirektör